

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

**Studijní
program:** Sociální práce

**Studijní obor
(kombinace):** Penitenciární péče

Drogy a kriminalita mládeže
Drugs and the juvenile delinquency

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-4007

Autor:

Irena Ješkeová

Podpis:

Adresa:

Harantova 1208

29501, Mnichovo Hradiště

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
76	34	0	1	15	1 + CD

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Irena Ješkeová
adresa: Harantova 1208, Mnichovo Hradiště 295 01
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Drogy a kriminalita mládeže**
Název BP v angličtině: **Drugs and the Juvenile Delinquency**
Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková
Konzultant:
Termín odevzdání: 15.4.2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20.3.2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): IRENA JEŠKEOVÁ

Datum: 19. 4. 2010

Podpis: Ješkeová

Název BP: DROGY A KRIMINALITA MLÁDEŽE

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková

Podpis:

Cíl: Zjistit míru přímé souvislosti užívání drog s páčáním trestné činnosti mladistvých na území městské části Praha 10 za období let 2003 - 2008.

Požadavky: Formulace teoretických východisek
Projektování průzkumu
Sběr dat
Interpetace dat
Formulace závěru a návrhu opatření

Metody: Sledování statistických dat
Studium spisové dokumentace

Literatura: VÁGNEROVÁ, Marie. 2008. Psychopatologie pro pomáhající profese. vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4
ČERNÍKOVÁ, Vratislava. 2005. Sociální ochrana. vyd. 1. Praha: Policejní akademie ČR. ISBN 80-7251-207-2
ZOUBKOVÁ, Ivana. 2001. Kriminalita mládeže. vyd. 1. Praha: Policejní akademie ČR. ISBN 80-7251-070-3
KALINA, Kamil. 2003. Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup. 1. vyd. 1. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6
NOŽINA, Miroslav. 1997. Svět drog v Čechách. vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press. ISBN 80-85917-36-X
NEŠPOR, Karel. 1997. Jak poznat účinky drog a jaká mají rizika: určeno rodičům a pedagogům. vyd. 1. Praha: Státní zdravotní ústav. ISBN 80-7071-079-9

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 2. 4. 2010.

Irena Ješkeová

Poděkování: Děkuji Mgr. Květuši Slukové za trpělivost, praktické připomínky a rady při zpracování bakalářské práce. Děkuji také všem pracovníkům Úřadu městské části Praha 10, oddělení sociální ochrany, zvláště Mgr. Heleně Průchové, za poskytnutí spisové dokumentace a užitečných informací pro zpracování praktické části bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývala drogovou problematikou u mladistvých delikventů, kteří páchali trestnou činnost v období let 2003 – 2008 na území městské části Praha 10.

Teoretická část se dělila na dva tematické celky, a to na drogovou problematiku a na problematiku osobnosti mladistvých delikventů.

Drogová problematika byla rozdělena na nealkoholové a alkoholové drogy. U drogové problematiky byly uvedeny základní informace. Šlo o pojmy psychoaktivní látka, typy závislosti, typické projevy užívání psychoaktivních látek. Dále byly uvedeny fáze vývoje vzniku závislosti na alkoholu. Poslední kapitola drogové problematiky byla věnována specifickým účinkům psychoaktivních látek na děti a mladistvé.

V části věnované mladistvým delikventům byly uvedeny příčiny vzniku kriminálního chování, psychické charakteristiky, které mohou být přítomny u pachatelů trestných činů a výkon trestu odnětí svobody u mladistvých.

Cílem bylo zjistit míru přímé souvislosti mezi užitím psychoaktivní látky a trestným činem mladistvého delikventa. Tento cíl se vyplnil i v předpokladech, které byly předem stanoveny v praktické části bakalářské práce. Celkem bylo potvrzeno 5 předpokladů z celkových 6, což bylo součástí praktické části bakalářské práce.

Klíčová slova:

Psychoaktivní látka, Drogová problematika, Mladiství delikventi, Provinění, Abstinenční příznaky, Vrozené dispozice, Vliv prostředí, Situační faktory, Trestná činnost.

Summary

This Bachelor thesis studies drug problems of teenage delinquents, which done criminal activity in the period from 2003 to 2008 at the urban area of Praha 10.

Theory part is divided into two parts: drug problems and problem of personality of teenage delinquents.

Drug problems were divided into two categories, the non-alcohol and alcohol drugs. Basic informations were introduced for drug problems. This informations were psychoactive substances, types of dependence, typical symptom of using of psychoactive substances. In the next chapter, phases of development of dependence on the alcohol were introduced. The last chapter of drug problems was paid to specific effect of psychoactive substances on children and teenagers.

In the chapter paid to teens delinquents causes of formation of criminal behaviour, psychical characteristics which could be present in the case of criminals, and execution of a punishment were introduced.

The goal of this study was to investigate rate of relationship between using of psychoactive substance and crime. This goal was achieved in the assumptions which were determined in practical part of the Bachelor thesis. In the summary 5 from 6 assumptions were achieved.

Key words: Psychoactive substance, drug problems, teenage delinquents, guilt, discontinuation symptoms, inborn disposition, influence of environment, situation factors, criminality

Die Annotation

Die Bachelorarbeit beschäftigt sich mit der Drogenproblematik der Jugendlichen, die in den Jahren 2003 – 2008 ihre Straftätigkeit auf dem Gebiet des städtischen Teiles Prag 10 verübten.

Der theoretische Teil gliedert sich in zwei thematische Einheiten und zwar in die Drogenproblematik und die Problematik der Persönlichkeit von Jugendlichen.

Die Drogenproblematik wurde in alkoholfreie und alkoholische Drogen eingeteilt. In der Drogenproblematik wurden die Grundinformationen bestimmt. Es geht um die Begriffe: psychoaktive Stoffe, Arten der Süchte, Auswirken des Gebrauchs der psychoaktiven Stoffe. Diese Problematik zeigt auch die Phasen der Entwicklung der Alkoholabhängigkeit der Jugendlichen von ihren Anfängen. Das letzte Kapitel der Drogenproblematik beschäftigt sich mit dem Auswirken von psychoaktiven Stoffen auf die Kinder und Jugendlichen.

Das Kapitel, das sich mit den jungen Verbrechern befasst, beinhaltet die Gründe der Entstehung von dem kriminellen Benehmen, psychische Bezeichnungen, die die Straftäter beeinflussen und die Vollstreckung des Straffreiheitsentzuges bei Jugendlichen.

Das Ziel der Arbeit hat sich damit befasst, wie der Gebrauch des psychoaktiven Stoffes mit der Straftätigkeit zusammenhängt. Das Ziel wurde auch in den Voraussetzungen erfüllt, die vorher im praktischen Teil dieser Arbeit festgelegt wurden. Insgesamt wurde fünf von sechs Voraussetzungen bestätigt, die ein Bestandteil des praktischen Teiles der Arbeit waren.

STICHWÖRTER: Psychoaktiver Stoff, Drogenproblematik, junge Verbrecher, Verschuldung, Abstinenzerscheinungen, angeborene Veranlagung, Einfluss der Umgebung, Situationsfaktoren, Straftätigkeit

1	ÚVOD	10
2	TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	12
2.1	DROGY	12
2.1.1	Psychoaktivní látky	12
2.1.2	Drogová závislost	13
2.1.3	Typy závislosti	14
2.1.4	Působení psychoaktivních látek	15
2.1.5	Typické projevy užívání psychoaktivních látek	15
2.1.6	Psychické a somatické důsledky vznikající při užívání nealkoholových psychoaktivních látek	20
2.1.7	Fáze vývoje vzniku závislosti na alkoholu	22
2.1.8	Psychické a somatické poruchy, které jsou způsobené dlouhodobým užíváním alkoholu	24
2.1.9	Specifické účinky návykových látek na děti a dospívající	25
2.2	MLADISTVÍ DELIKVENTI	26
2.2.1	Příčiny vzniku kriminálního chování	27
2.2.2	Psychické charakteristiky, které mohou být přítomny u pachatelů trestných činů	31
2.2.3	Výkon trestu odnětí svobody mladistvých delikventů	33
3	PRAKTICKÁ ČÁST	36
3.1	CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	36
3.2	STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	36
3.3	POUŽITÉ METODY	37
3.4	POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	38
3.5	ZÍSKANÁ DATA A JEJICH INTERPRETACE	39
3.5.1	Blok č. 1 – Obecné údaje o klientovi	39

3.5.2	Blok č. 2 – Klientovo zázemí a zaměstnání.....	46
3.5.3	Blok č. 3 – Spolupráce s kurátorkou pro mládež.....	49
3.5.4	Blok č. 4 - Drogová problematika klienta.....	52
3.6	VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADŮ	63
4	ZÁVĚR	66
5	NÁVRHY OPATŘENÍ	68
6	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	70
7	SEZNAM PŘÍLOH	72

1 ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá tématem Drogy a kriminalita mládeže. Drogy jsou již delší dobu mezi mladistvými velmi rozšířeným fenoménem. Úzkou návaznost mezi sebou má i páchání trestné činnosti s užíváním drog. Bakalářská práce se soustředí jak na alkoholové, tak nealkoholové látky a mladistvé delikventy páchající trestnou činností. Provázanost jednotlivých fenoménů byla důvodem k sepsání bakalářské práce.

Cílem bakalářské práce je zmapovat jak teoreticky, tak i prakticky problematiku drog u mladistvých delikventů páchajících trestnou činností na území Úřadu městské části Praha 10 v období let 2003 - 2008.

Teoretická část se soustředí na popis problematiky drog. Nejprve se zaměřuje na to, co psychoaktivní látky jsou a jaké důsledky nese jejich užívání.

Dále se zabývá drogovou závislostí a její charakteristikou. Jsou zde uvedeny i jednotlivé typy závislostí, tedy závislost fyzická a psychická.

Postupně se zde odkrývají i jednotlivé typické projevy užívání různých psychoaktivních látek. Psychoaktivní látky jsou rozděleny do základních skupin a poté jsou uvedeny jejich účinky na lidský organismus.

Bakalářská práce se zaměřuje také na psychické a somatické důsledky abúzu nealkoholových látek. Zde se zabývá tím, jaký vliv může mít užívání těchto látek na tělesnou schránku jedince, tak i na jeho psychické funkce.

V další části se práce soustředí na alkoholové drogy, a také na fáze vývoje vzniku závislosti na alkoholu. Tyto fáze se od sebe odlišují a poskytují pohled do psychiky jedince.

Důležitou součástí jsou také psychické a somatické poruchy, které jsou způsobené dlouhodobým užíváním alkoholu.

Druhá, teoretická část, se zabývá mladistvými delikventy, jsou zde uvedeny faktory, které mohou mít vliv na páchání trestné činnosti mladistvými.

Uvedeny jsou i příčiny vzniku kriminálního chování, jako jsou věkové hranice, vliv prostředí a situační faktory.

Existují i psychické vlastnosti, které mohou být přítomny u pachatelů trestných činů. Nejedná se o model psychických vlastností pachatele trestného činu. Pouze jde o psychické vlastnosti, které se u pachatelů těchto činů mohou vyskytnout. Těmito psychickými vlastnostmi mohou být prožívání, styl uvažování, motivace, způsob uspokojování vlastních potřeb a odlišná seberealizace.

Výkon trestu odnětí svobody u mladistvých je název poslední kapitoly v teoretické části. Zabývá se odlišností věznice pro mladistvé od věznice pro dospělé odsouzené.

V praktické části vyhodnotíme záznamový arch, který jsme si připravili pro zkoumání spisové dokumentace mladistvých delikventů Úřadu městské části Praha 10 za období let 2003 - 2008. Podle tohoto záznamového archu jsme vyhodnocovali jednotlivé spisové dokumenty. Záznamový arch je rozdělen do 4 tematických okruhů. První okruh záznamového archu se soustřeďuje na obecné údaje o klientovi. Následující část je věnována klientovu zázemí a jeho zaměstnání. Třetí část nese název Spolupráce s kurátorkou pro mládež, jde jak o spolupráci klientů, tak o spolupráci zákonných zástupců klientů, kteří spadají do našeho zkoumaného vzorku. Poslední blok záznamového archu je nerozsáhlejší a zabývá se drogovou problematikou klienta.

2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

2.1 Drogy

2.1.1 Psychoaktivní látky

„Drogami nazýváme psychoaktivní látky, které mají rychlý vliv na chování, vědomí a náladu člověka.“¹

„Jako psychoaktivní označujeme látky, které mohou měnit psychický stav, obvykle subjektivně žádoucím způsobem.“²

„Nejčastěji se drogou rozumějí psychoaktivní látky (včetně alkoholu).“³

„Droga (Pochází z arabského slova "durana" s původním významem léčivo). Podle stanoviska Světové zdravotnické organizace z roku 1969 za drogu je považována jakákoliv látka, která je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí.“⁴

Důsledkem užívání psychoaktivních látek může být⁵

- **akutní intoxikace** – jde o přechodnou změnu fyziologických i psychických funkcí, která může mít také podobu poruchy
- **zneužívání neboli abúzus** – jsou to psychické a somatické změny, resp. poškození která vznikají v důsledku většinou déleodobého užívání dané látky. Užívání látky s podobnými účinky lze označit sebepoškozujícím chováním.

¹ SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 2009, s. 108

² VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl. 2003, s. 66

³ NEŠPOR, Karel. *Alkoholici, fetišci a gambleři*. 1995, s. 56

⁴ ŠTABLOVÁ, Renata. a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. 1999, s. 8

⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psycho patologie pro pomáhající profese*. 2008, s. 548

- **závislost** – míra závislosti udává pravděpodobnost jejího zneužívání, tzn. že takový člověk bude tuto látku užívat bez ohledu na to, jaké negativní důsledky má na jeho zdraví.

Syndrom závislosti je možné definovat jako soubor psychických a tělesných změn, které jsou důsledkem opakovaného užívání psychoaktivní látky.

2.1.2 Drogová závislost

„Drogová závislost je charakterizována:

- *silnou touhou látku užívat a pokračovat v jejím užívání za každou cenu*
- *tendencí zvyšovat dávky, aby se dosáhlo účinku, který původně vyvolala dávka menší*
- *existencí psychické nebo fyzické závislosti včetně abstinčního syndromu*
- *zničujícím účinkem na jedince i společnost“⁶*

Vznik drogové závislosti se odvíjí od spolupůsobení čtyř základních faktorů:⁷

- **typ, charakter a dostupnost drogy** – jako nejdůležitější faktor se jeví dostupnost drogy, a to zejména dostupnost ekonomická, účinek drogy je také pro uživatele důležitý
- **struktura osobnosti** – ke zneužívání drog se většinou uchylují úzkostní lidé, ti, jež neumí vyřešit své problémy a lidé u nichž je přítomna různá anomálie psychiky

⁶ SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 2009, s. 110

⁷ SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 2009, s. 110

- **působení sociálního prostředí** – jedná se o vliv part na jedince, ale také společensky příznivé prostředí pro zneužívání drog
- **podnět, spouštěcí či provokující faktor** – může se jednat o tíživou situaci, stres nebo pocit že jedinec není schopen řešit své problémy. Často se k užíváním drog jedinec dostane snahou neodlišovat se od skupiny svých známých, v některých případech hraje roli zvědavost.

2.1.3 Typy závislosti⁸

Fyzická neboli tělesná závislost

- Jedná se o stav organismu, který se droze přizpůsobil a zahrnul ji do své látkové výměny. Při tomto druhu závislosti jedinec drogu nutně potřebuje. Někdy je tento typ závislosti doprovázen zvyšující se tolerancí. Při přerušení užívání dochází k abstinenčním příznakům, které jsou v drtivé většině případů nepříjemné. Téměř vždy abstinenční syndrom zahrnuje neklid, napětí a vegetativní potíže, kterými jsou zvýšené pocení a třes.

Psychická závislost

- Jde o duševní stav, který vznikl podáváním drogy, jde tedy o nutkání brát drogu opakovaně. Pouhá představa toho, že by závislý svou dávku drogy neměl, u něj vyvolává úzkost a podrážděnost. Závislý si zafixoval, že mu droga cosi přináší, jde o naučené reagování.

⁸ SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 2009, s. 110

2.1.4 Působení psychoaktivních látek⁹

- 1) **působí psychostimulančně** – tyto látky vyvolávají u uživatele stavy euforie, psychomotorika se zrychluje
- 2) **působí psychoinhibičně** – účinkem těchto látek je potlačení úzkosti a depresí, psychomotorika se naopak snižuje
- 3) **působí desintegračně** – následkem jsou iluze a halucinace

2.1.5 Typické projevy užívání psychoaktivních látek¹⁰

2.1.5.1 Opioidy

- Do této skupiny spadá opium, morfin a jejich syntetické deriváty, kterými je např. heroin a methadon. Jejich první účinek obvykle bývá velmi slabý, v některých případech i negativní. Vyvolávají však velmi silnou biologickou a psychickou závislost, i růst tolerance je rychlý. Jejich účinek se odvíjí od opiových receptorů v mozku. Důsledkem déletrvajícího užívání je tlumení produkce vlastních morfinů, tzv. endorfinů. Jejich nedostatek má za důsledek zvyšování potřeby získat takovou látku jiným způsobem. Hlavním důvodem k jejich dalšímu užívání je snaha zabránit abstinenčním projevům, které jsou velmi nepříjemné. Předávkování heroinem může mít za důsledek smrt. Opiáty vyvolávají pocity pohody, stav blaženého uvolnění, útlumu, prožitek klidu, eventuálně obluzení, vedou k omezení pozornosti, paměti, úsudku a celkovému zpomalení. Postupně ničí osobnost, omezují schopnost sebekontroly a respekt k běžným sociálním normám.

⁹ MARHOUNOVÁ, Jana - NEŠPOR, Karel. *Alkoholici, feťáci a gambleři*. 1995, s. 57

¹⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl. 2003, s. 83 - 85

- Typickým příznakem zneužívání heroinu jsou jizvy po vpiších, heroin se však dá i kouřit či šňupat. Uživatel spí v nezvyklou dobu, pod vlivem drogy zúžené zornice nereagují na světlo, zpomaluje se dech a řeč se stává nesrozumitelnou. „*Pocit libosti bývá střídán apatií.*“¹¹
- „*Heroin je pokládán za společensky nejnebezpečnější drogu – stimuluje k násilí a zabití.*“¹²

2.1.5.2 Sedativa, hypnotika a analgetika

- Závislost na lécích se zpravidla rozvíjí dlouho. Mezi jednotlivými konzumenty jsou velké rozdíly. Tato závislost většinou vzniká v nějaké zátěži, kdy je lék chápán jako dočasné řešení. Nadužívání léků není sociálně stigmatizující jako užívání jiných drog. Léky mohou sloužit jako doplněk jiných drog. Vlivem užívání těchto látek dochází k navození útlumu, zpomalení celkové reaktivity, zhoršení koncentrace pozornosti paměti, k narušení výkonu, k poruchám myšlení, běžné jsou výkyvy emočního ladění. Jedná se o deprese, úzkostné a paranoidní stavy. Při dlouhodobém užívání se na tyto látky vytváří psychická i biologická závislost. Abstinenční syndrom je provázen těžkými somatickými projevy, průběh je velmi nepříznivý a v některých případech končí dokonce smrtí.
- „*Dítě působí dojmem opilosti, ale není z něj cítit alkohol.*“¹³

¹¹ NEŠPOR, Karel. *Jak poznat účinky drog a jaká mají rizika: určeno rodičům a pedagogům*. 1997, s. 5

¹² MARHOUNOVÁ, Jana - NEŠPOR, Karel. *Alkoholici, fetišci a gambleři*. 1995, s. 74

¹³ NEŠPOR, Karel. *Jak poznat účinky drog a jaká mají rizika: určeno rodičům a pedagogům*. 1997, s. 6

2.1.5.3 Stimulancia

- Jedná se o látky, mezi jejichž účinky patří zvyšování bdělosti, zrychlení tepové frekvence i metabolismu a ztráta pocitu hladu, mají anorektický účinek. Právě z tohoto důvodu jsou zneužívány lidmi, kteří potřebují vylepšit nebo prodloužit bdělost, pozornost a výkonnost. Na české drogové scéně je mezi uživateli oblíbený pervitin, který se většinou aplikuje nitrožilně. Dále může být vpraven do organismu čicháním. Po jeho požití má konzument pocit zvýšené energie a bezvadné výkonnosti, je povznášejší, euforický a člověk má pocit, že všechno zvládne. Při delší dobu trvajícím užívání zhoršuje u konzumenta emoční ladění, roste jeho podrážděnost a pocity nedůvěry. Narušena je také orientace v realitě a proměňuje se vlastní sebehodnocení. U některých uživatelů může dojít až k navození paranoidní psychotické poruchy. Uživatelé pervitinu netrpí biologickou závislostí. Abstinenci provází špatná nálada, která může přejít až v těžkou depresi se suicidiálními tendencemi, pocity únavy a poruchami spánku, které doprovází nepříjemné sny.
- Mezi další rozšířené drogy z této skupiny patří extáze, které se říká droga diskoték. Tato látka má silný stimulační účinek, tlumí pocity únavy, ale i schopnost vnímat a reagovat na signály vlastního těla. Zvyšuje vytváření serotoninu, čímž posiluje pozitivní emoční ladění, pocity radosti, euforie, tlumí agresivitu. Obvyklé věci chápe uživatel jako neobvykle nádherné, tento člověk se cítí skvěle. Po odeznění účinků drogy se dostavuje útlum, únava, deprese. Tolerance na tuto látku se velmi rychle zvyšuje a žádoucí pocity se nedají navodit ani zvýšenou dávkou této látky. Při dlouhotrvajícím užívání může dojít k poškození paměti a navození poruch nálady. Při akutní intoxikaci může dojít až ke smrti, a to z důvodu přehřátí organismu.

2.1.5.4 Halucinogeny

- Nejznámějším halucinogenem je LSD, jež se nejčastěji užívá v podobě tzv. tripů, papírových polštářků, které jsou napuštěné drogou, a dále psilocybin, který je obsažen v houbách lysohlávkách. Tyto látky jsou svou chemickou strukturou podobné serotoninu, což je jeden z neuromediátorů. Tyto látky vyvolávají u konzumentů změny vnímání, obvykle se jedná o zrakové halucinace, pocity depersonalizace. Navozují stavy vybuzení a změnu nálady. Změny nálady mohou mít odlišný charakter, vyskytuje se euforie, ale také ataky úzkosti s panickými reakcemi a depresivní stavy. Zhoršené sebeovládání zvyšuje tendenci jednat impulzivně, což může mít negativní následky. U dlouhodobých uživatelů halucinogenů, kteří nějakou dobu abstinují se mohou objevit flešbaky. Jsou důsledkem přetrvání určitého množství této látky v těle a jejím postupným uvolňováním. Po opakovaném užívání se zvyšuje tolerance na tyto látky. Halucinogeny nezpůsobují biologickou závislost, ale je zde vysoká možnost vzniku psychické závislosti s nutností zvyšovat dávky. I zde se mohou vyskytovat přechodné psychotické stavy.
- Typickým příznakem jsou halucinace, pocity pronásledování, rozšířené zornice, chování které vybočuje z normy, zmatenost, nálady mají kolísavý charakter. Takový jedinec je pohroužen do vlastního vnitřního světa.

2.1.5.5 Kanabinoidy

- Do této kategorie spadá hašiš a marihuana, které jsou získávány z indického konopí. Kouření těchto látek není považováno za škodlivé, především mladými lidmi. Jedná se o jakýsi společenský rituál, který je pro mladou generaci téměř závazný. Marihuana může způsobovat celou řadu různých účinků. Jedná se o změny nálady, příjemné lhostejné uvolnění, tzv. vysmátost, pro kterou není žádný důvod. Může také navodit

pocity úzkosti a paranoidní představy. Při silnější dávce dochází ke změnám vnímání, pocitu zpomalení času, uživatel ztrácí kontakt s realitou a orientaci. Často dochází k depersonalizaci. Psychomotorické tempo se mění, dochází buď k aktivizaci až agitovanosti, nebo naopak ke zpomalení reakcí. V tomto případě se jedná o závislost psychického rázu, biologická závislost se zde nevytváří. V některých případech se mohou i po delší době objevovat flešbky.

- Zde se mezi příznaky řadí hlasitý slovní projev, smích jenž je nepřiměřený situaci, zarudlé oči, tep je zrychlený, přítomny jsou i poruchy paměti. Po delším užívání se ztrácí zájmy, váha jedince se mění, dochází buď k úbytku či přibývání na váze.

2.1.5.6 Organická rozpouštědla

- Do této skupiny spadají toluen, trichloretylen, benzin apod. Jedná se o silně toxické látky, a proto můžeme jejich užívání považovat za velmi nebezpečné. Tyto látky jsou snadno dostupné a velmi levné, což má za následek, že je velmi často zneužívají děti a dospívající. Inhalování organických rozpouštěl má za účinek apatii, ospalost, zhoršení pozornosti, paměti, zpomalení myšlení, poruchy motorické koordinace a nepřiměřené emoční reakce. U uživatelů rozpouštědel je vysoké riziko poškození zdraví i smrti.
- Dlouhodobé užívání má za následek závažné somatické a psychické poruchy. Mezi somatické poruchy patří poškození centrálního nervového systému, dýchacích cest a jater. Tyto poruchy jsou důsledkem organického poškození mozku, což má za následek, že se zvyšuje sklon k podrážděnosti a afektivní labilitě, obvyklé je poškození pozornosti, paměti, v některých případech může dojít k demenci. Postupně degraduje celá osobnost, ztrácí se zájmy, upadají sociální návyky. Uživatelé zanedbávají svůj zevnějšek,

jsou hrubí a bezohlední. Jedná se o psychickou závislost, k biologické závislosti nedochází.

- U rozpouštědel je typický zápach těkavé látky z dechu či oděvu jedince.

2.1.6 Psychické a somatické důsledky vznikající při užívání nealkoholových psychoaktivních látek¹⁴

Zneužívání drog postupně poškozuje tělesné zdraví a narušuje všechny psychické funkce jedince, v některých případech může dojít až k celkovému úpadku osobnosti.

2.1.6.1 Somatické důsledky

Závislost na psychoaktivních látkách může poškodit tělesné zdraví jedince a to buď primárně či sekundárně. Může se jednat o poškození centrální nervové soustavy, zažívacího traktu, jater, ledvin, pankreatu, cévního systému, je zvýšené riziko infekce hepatitidou a HIV. Psychoaktivní látky mění také zevnějšek člověka, např. anorektický účinek. Závislý jedinec celkově tělesně chátrá a přestává o sebe pečovat, nestará se o osobní hygienu. Tato změna ovlivňuje i jeho sebevědomí.

2.1.6.2 Psychické důsledky

Užívání psychoaktivních látek a závislost na nich mění také psychické projevy, v souhrnu celou osobnost takového jedince. Dlouhotrvající užívání takových látek může v některých případech vést ke vzniku tzv. organického psychosyndromu, tj. psychických změn vyvolaných nějakým poškozením mozku.

¹⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl. 2003, s. 80 - 81

Změny psychiky můžeme shrnout do několika bodů:

- Emoční prožívání bývá pozměněné, citové reakce jsou mnohdy nepřiměřené vyvolávajícímu podnětu. Uživatelé drog bývají dráždivější, mají sklon k extrémním citovým reakcím poruchám citového ladění. Jsou vztahovační až paranoidně ladění, nejsou schopni prožívat pohodu, jsou stále úzkostní nebo mají depresivní náladu.
- Změny v oblasti kognitivních procesů. Dlouhodobé užívání těchto látek vede ke zhoršení schopnosti koncentrace pozornosti, zhoršuje se paměťová funkce a způsob myšlení se mění. Látky, které mají psychotropní účinek mění vnímání a zpracování informací, pod jejich vlivem uvažuje člověk často neadekvátně. Z toho vyplývá, že je narušena orientace v okolním světě a v sobě samém. Některé psychoaktivní látky mohou mít za důsledek celkový úbytek kognitivních schopností, demenci. Zřejmá je souvislost mezi vznikem organického psychosyndromu a prohlubujícím se poškozením centrálního nervového systému.
- Změna motivace a hodnot. Hierarchie hodnot závislého člověka je zcela odlišná, ovlivňuje jeho chování a jednání. Trpí nedostatkem vůle k překonání potíží, s nimiž je spojena abstinence. Není schopen se ovládat. Po uplynutí jisté doby své jednání již nijak nehodnotí a přestává mít pocity viny. Pro závislého přestalo mít všechno smysl, kromě drogy. Takový jedinec nemá budoucnost, neplánuje ji a ani o ní neuvažuje. Soustřeďuje se pouze na přítomnost.

2.1.7 Fáze vývoje vzniku závislosti na alkoholu¹⁵

2.1.7.1 Fáze občasné konzumace

V této fázi se jedná o pití alkoholu ve společnosti. Jedinec konzumuje alkohol z důvodu projevení sociální konformity. Konzumace alkoholu se v určitých sociálních vrstvách stala normou. V zátěžové situaci může konzumace alkoholu sloužit k potlačení nepříjemného napětí a k dosažení pocitu uvolnění a dobré nálady. Rizikové je zapamatování si zkušenosti o tom, že alkohol přináší úlevu. Dávky alkoholu rostou zejména v případě, kdy se problémy jedince nakumulují a takto disponovaný jedinec se je nesnaží účelněji řešit jiným způsobem.

2.1.7.2 Fáze prodromální, neboli varovná

Alkohol se stává pomocníkem při zvládání stresových situací. Konzument se cítí výkonnější a jistější, přijímá různá rizika. K fungování potřebuje stále větší dávky alkoholu. Díky déletrvající konzumaci stoupá tolerance k alkoholu, a proto jsou dávky stále vyšší a častější. V některých případech pije konzument sám, popřípadě tajně. Ztrácí kontrolu nad pitím, opíjí se. To, že své jednání plně neovládá dokazují alkoholové výpadky paměti, kdy si nepamatuje, co v té době dělal. V tomto období si již začíná uvědomovat, že alkohol potřebuje, pociťuje to jako nepříjemné varování.

2.1.7.3 Fáze kritická

Růst tolerance k alkoholu a míra jeho konzumace postupně roste. Zde jedinec přestává být schopen regulace svého pití, jeho stavy opilosti jsou stále

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl. 2003, s. 70 - 72

častější, vyskytují se alkoholické amnézie, nepamatuje si na to, co dělal v opilosti. Po vystřízlivění nastupují výčitky, ale nedokáže se ovládat. Není schopen ovládat se, i když se o to pokouší. V této fázi postupně ztrácí kontrolu nad svým pitím, nedokáže pít s mírou. Jde o závislého jedince, který potřebuje alkohol denně a bez něj se neobejde. Alkohol mu už nepřináší žádoucí pocity, avšak kdyby se nenapil, bylo by mu tak špatně, že abstinovat by stejně dlouho nevydržel. Odmítá si připustit svou závislost, je stále přesvědčen, že by dokázal přestat pít. Ve střízlivém stavu je odhodlán své chování změnit, avšak dochází k porušování tohoto rozhodnutí. To může být spojeno s výčitkami a sebeobviňováním.

Užívání alkoholu má za následek vznik různých problémů, a to zejména sociálního charakteru. Závislý na tyto problémy reaguje racionalizací. Dává přednost společnosti lidí, kteří také pijí a tím pádem mu nic nevyčítají. Postupně se začínají měnit některé osobnostní vlastnosti. Hodnotový systém se zcela převrací, dochází k oploštění zájmů i vztahů k lidem.

2.1.7.4 Fáze terminální, období úpadku

Dochází k poškození funkce jater, což vede ke snižování tolerance vůči alkoholu. To znamená, že takový člověk se opije rychleji, ale bez alkoholu nevydrží. Pití probíhá prakticky nepřetržitě, první dávka je hned po probuzení. Objevují se somatické i psychické poruchy, které jsou podmíněné dlouhodobým užíváním alkoholu. Sociální problémy se prohlubují. Okolí je k takovému jedinci negativní, odmítavé a odsuzující. Důsledkem může být sociální izolace. Takový jedinec se uchyluje ke kontaktu s lidmi, kteří jsou ochotni jej přijmout nebo alespoň nezahánět. Tato fáze je typicky provázena stavem bezmocnosti, kdy si alkoholik uvědomuje svou neschopnost zvládnout nastalou situaci. Potíže jsou přítomny když pije, i nepije. Tělesné i psychické chátrání se dále prohlubuje.

„Závislost na alkoholu přetrvává i tehdy, když se pacient naučí abstinovat.“¹⁶

Takový jedinec už nesmí nikdy pít, a to ani v malých dávkách.

2.1.8 Psychické a somatické poruchy, které jsou způsobené dlouhodobým užíváním alkoholu¹⁷

Tato droga je nejdříve příjemná, ale při pravidelném užívání výrazně mění psychiku.“¹⁸

2.1.8.1 Alkoholový abstinenční syndrom

Tento syndrom vzniká jako reakce na snížení nebo vynechání dávky, kterou jedinec potřebuje. Reakcí závislého jedince je úzkost, neklid, depresivní nebo podrážděná nálada, malátnost, třes, bolest hlavy a vegetativní potíže, kterými je pocení, nevolnost, tachykardie. Tento syndrom je důkazem toho, že existuje metabolická závislost na alkoholu. Mírné formy abstinenčních příznaků mohou u okolí vyvolávat zdání pouhé nevolnosti.

2.1.8.2 Alkoholový abstinenční syndrom s deliriem

Jde o silnější reakci závislé osoby na nedostatek potřebné dávky alkoholu. Vegetativní reakce obvykle bývá velmi silná, vyskytuje se třes, pocení, tachykardie a v některých případech i záchvaty křečí. Závislý je neklidný a úzkostný. Po určité době přechází neklid až do agitovanosti. Vyskytují se zde i poruchy vědomí, bludy a halucinace. Delirium tremens může v některých případech končit i smrtí. Trvá okolo 72 hodin.

¹⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl. 2003, s. 72

¹⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl. 2003, s. 74 - 75

¹⁸ MARHOUNOVÁ, Jana - NEŠPOR, Karel. *Alkoholici, fetišáci a gambleři*. 1995, s. 66

2.1.8.3 Alkoholová psychóza a halucinóza

Opět vzniká jako reakce na snížení dávky alkoholu. Mezi příznaky patří nepříjemné sluchové halucinace, často se jedná o hlasy jiných lidí, kteří diskutují o závislém, vyskytují se zde i děsivé sny.

2.1.8.4 Amnestické alkoholové poruchy a demence

Dlouholeté nadužívání alkoholu má za následek poškození centrálního nervového systému. Toto poškození se projevuje poruchou paměti a postupným úpadkem inteligence. Do této kategorie spadá Korsakovův syndrom, který je charakteristický celkovou otupělostí, apatií, demencí, sociální degradací a úpadkem paměti, který jedinec kompenzuje konfabulacemi.

Alkohol poškozuje celkové zdraví jedince. Mnohaleté užívání má fyzické následky a to ve formě funkčních a orgánových poruch, jedná se především o neurologické poruchy, ale i o poškození oběhové soustavy, jater, ledvin, zažívání, dýchací soustavy, endokrinních změn. Zevnějšek chronických alkoholiků se mění, není schopen udržovat osobní hygienu.

2.1.9 Specifické účinky návykových látek na děti a dospívající¹⁹

- Závislost na návykových látkách se u této skupiny vytváří o poznání rychleji.
- Je zde přítomno vyšší riziko těžkých otrav s ohledem na nižší toleranci, nezkušenost a sklon k riskantnímu chování, který se u dospívajících vyskytuje velmi často.

¹⁹ NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: Současné poznatky a perspektivy léčby*. 2000. s. 54

- Je zde přítomno i vyšší riziko nebezpečného jednání pod vlivem návykové látky.
- U dětí a dospívajících uživatelů návykových látek je patrné zřetelné zaostávání v psychosociálním vývoji, jedná se o oblasti vzdělávání, citového zrání, sebekontroly atd.
- I experimentování s návykovými látkami je u této skupiny uživatelů spojeno výraznějšími problémy v jednotlivých oblastech života, např. rodina, škola, trestná činnost apod.
- Vyskytuje se u této skupiny také častější tendence zneužívat širokou škálu návykových látek a přecházet z jedné na druhou nebo užívat více návykových látek současně. To opět zvyšuje možné riziko otrav a jiných dalších komplikací.
- Recidivy závislosti jsou u této skupiny uživatelů časté. Dlouhodobá prognóza může být příznivější, než se zdálo z bouřlivého průběhu. Hlavní příčinou je přirozený proces zrání.

2.2 Mladiství delikventi

Výskyt kriminálního chování závisí na několika faktorech:²⁰

- **Pohlaví.** Muži páchají trestnou činnost častěji než ženy.
- **Věk.** K asociálnímu chování u mužů dochází častěji v mládí, a to v rozpětí mezi adolescentním věkem a mladou dospělostí. V období stárnutí kriminální činnosti výrazně ubývá.
- **Vzdělání a sociální postavení.** Vzdělání, jež dosahují kriminální recidivisté, je většinou nízké, chybí jim profesní kvalifikace. Často se jedná o příslušníky nižší vrstvy, resp. nějaké menšiny.

²⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2008. s. 807 - 808

- Kriminalita se více vyskytuje ve městech, zejména v určitých částech těchto měst. Funguje zde větší míra anonymity, která vede k tomu, že se do těchto oblastí stahují problémové osoby.

„Trestný čin vzniká jako souhra tří faktorů:

- *motivovaný pachatel;*
- *vhodný objekt (dosažitelný, resp. slabý a bezbranný);*
- *vhodné podmínky (kde nejsou v okolí lidé, kde je malá přehlednost a pro pachatele menší riziko).“²¹*

2.2.1 Příčiny vzniku kriminálního chování²²

Příčiny vzniku delikventního chování jsou multifaktoriální, jde o výsledek působení mezi vnějšími vlivy a vlastnostmi jedince. Daný konkrétní čin je nutné chápat jako aktuální souhru vnějších okolností a vnitřních faktorů. V určitých krajních případech může být určující pouze jeden z uvedených faktorů. Jedinec se může dostat do kritické situace, v níž vnější faktory ovlivní jeho reakci. Faktory, které se zde uplatňují jsou dědičnost i konstituční faktory, rodina, škola, pracovní prostředí, vrstevníci, nevhodné trávení volného času, vliv médií, ale i negativní jevy ve společnosti, jako je malá ochrana dětí a mládeže před těmito jevy, neúčinná mravní, etická a právní výchova, malá účinnost sankčních a preventivních opatření.

²¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psycho patologie pro pomáhající profese*. 2008, s. 808

²² ZOUBKOVÁ, Ivana - NIKL, Jaroslav - ČERNÍKOVÁ, Vlastislava. *Kriminalita mládeže*. 2001, s.32 - 38

2.2.1.1 Věkové hranice

„Při zkoumání příčin a podmínek trestné činnosti je vhodné rozlišovat věkové hranice dětí (6 – 15 let), mladistvých (15 – 18 let) a mladých dospělých (18 – 21 i více let).“²³

2.2.1.1.1 Děti 6 – 15 let

Toto je spodní věková hranice, která je určena počátečním obdobím, v němž jsou přítomny první příznaky jednání, které je v rozporu se společenskými normami a pravidly. Toto jednání má charakter určitého provinění.

Do rozporu se zákonem se většina dětských delikventů dostává okolo 12let. Tento typ delikvence většinou úzce souvisí se škodlivým výchovným prostředím v některých rodinách. Vliv má také škola a spolužáci.

Nejrozšířenějším a nejzávažnějším negativním jevem u této věkové skupiny je záškoláctví. Záškoláctví je cesta, kterou děti řeší problémy při nezvládnutí náročné učební látky, konflikty s rodiči, učiteli, spolužáky. Takto nabytý volný čas může dítě využívat negativně (např. požívání alkoholu, experimentování s drogami, potulka, výtržnosti, drobné krádeže).

U této skupiny dětí se většinou projevuje nedostatečný citový rozvoj, neumí adekvátně zhodnotit vztahy okolního světa ani konkrétní situace, schopnost posoudit následky svého jednání také mnohdy chybí.

2.2.1.1.2 Mladiství 15 – 18 let

Tato věková skupina prochází rozhodujícím obdobím začleňování se do společnosti. K formování osobnosti kromě rodiny a školy přispívají i další činitelé (vrstevníci, masmedia apod.)

²³ ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminalita mládeže*. 2001. s. 32

Tito jedinci nemají dostatek životních zkušeností, nedokáží správně hodnotit životní situace, mají sklon k napodobování, snaží se dokázat svoji odvahu.

V tomto věkovém období se výrazně omezuje vliv rodiny a školy, do popředí vystupuje vliv vrstevníků. Nevhodné využívání volného času má značný kriminogenní vliv. Určitý vliv mají i nedostatky v realizaci systému prevence trestné činnosti.

2.2.1.1.3 Mladí dospělý 18 - 21 let

V tomto období se díky zrání a získávání zkušeností mění názorová sféra i postoj k okolnímu světu. Osobnost se celkově stabilizuje, vytváří se systém hodnot, přítomna je i snaha po seberealizaci.

2.2.1.2 Vrozené dispozice²⁴

Vrozené dispozice k určitým reakcím mohou mít na vznik kriminálního chování značný vliv. Jde např. o impulzivitu, dráždivost. Sklon k asociálním projevům musí pocházet z určité příčiny, která je obvykle neurofyzilogicky podmíněná. Tyto dispozice mohou mít genetický původ, avšak mohou vzniknout i jako prenatální poškození CNS. Dané projevy jedince mohou u okolí vyvolávat odmítavé a trestající reakce, jež mohou nevhodné chování dále podporovat.

²⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psycho patologie pro pomáhající profese*. 2004, s. 808 - 810

2.2.1.3 Vlivy prostředí

Každé prostředí, v němž jedinec žije, posiluje, nebo naopak blokuje jistý typ chování. Zkušenost může vzniknout na základě podmiňování, nápodoby a identifikace.

2.2.1.3.1 Rodina

Pokud rodiče páchají kriminální činy, zvyšuje to riziko podobného chování u dětí. Není však jasné, zda jsou významnější genetické nebo sociální vlivy, většinou jde o kombinaci obou. K rozvoji nežádoucích vzorců chování vedou i negativní zkušenosti z dětství, kterými je citová deprivace, fyzické týrání či zneužívání. Důležitá je také kvalita rodinného života, jeho disharmoničnost a extrémní způsoby výchovy. Jde zejména o pozitivní posilování nežádoucích vzorců chování ze strany rodičů.

2.2.1.3.2 Škola a vrstevníci

Anamnézy pachatelů trestných činů již v období dětství vypovídají o nepřizpůsobivosti a neschopnosti respektovat běžné normy chování. Tito jedinci nedosahují ve škole úspěšných výsledků, jejich rodinné zázemí postrádá potřebnou kvalitu, a právě proto si již ve školním věku vybírají za kamarády ty, kteří se nacházejí v podobné životní situaci. Příslušnost k partě, která je asociálně orientovaná, zvyšuje riziko identifikace s hodnotami této party. Rozvíjí se nežádoucí způsoby chování, což se stává předpokladem k dalšímu sociálnímu selhávání. V adolescenci dochází k prvním kriminálním aktivitám, které lze chápat jako nastartování určité životní dráhy.

Vzorce chování, které používají ve své dospělosti si osvojili v rodině a předávají je stejným způsobem svým potomkům ve smyslu negativní sociální dědičnosti.

2.2.1.4 Situační faktory

Mezi situační faktory patří dostupnost cíle, pocit snadnosti, nepřítomnost nikoho dalšího, opilost, která ovlivní sebeovládání. I tyto faktory mohou být spouštěčem kriminálního chování.

2.2.2 Psychické charakteristiky, které mohou být přítomny u pachatelů trestných činů²⁵

V minulosti se odborníci snažili vysvětlit kriminální chování určitou strukturou osobnosti, tyto pokusy však selhaly. Vyšlo najevo, že takový model osobnosti neexistuje. Vlastnosti, jež zvyšují riziko asociálního chování, mohou být za daných okolností předpokladem k úspěchu. Můžeme tedy chápat určité psychické vlastnosti, které mohou mít vliv na rozvoj delikventního chování. Tento seznam vlastností je však pouze orientační.

2.2.2.1 Prožívání

Emoční prožívání pachatelů trestných činů může být jiné, až extrémní. Tito lidé mívají sklon reagovat afektivně, jsou popudliví a citově výbušní, jejich zlobný afekt může posloužit jako spouštěč k odblokování zábran. Nejsou emočně stabilní, jejich city jsou proměnlivé, což se projevuje v mezilidských vztazích, a to negativně. Velké procento z nich je citově chladných. Emoční prožitky jsou u těchto lidí neadekvátní, představa utrpení jiného člověka je pro ně zcela lhostejná. Typickým znakem u těchto lidí je i neschopnost empatie a nedostatek soucitu. Nejčastěji litují pouze sami sebe.

²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psycho patologie pro pomáhající profese*. 2008, s. 810 - 814

2.2.2.2 Styl uvažování

Intelligence určitého stupně je důležitým faktorem prevence asociálního chování.

Nižší intelligence může být nepřímým činitelem kriminálního chování, je příčinou jistého znevýhodnění již ve školním věku a posiluje hledání sebeuplatnění odlišným způsobem, než kterým je společností uznávaná kariéra. Nižší rozumové schopnosti mohou vést k nevhodnému chování v zátěžových situacích. Lidé s nižší inteligencí nedovedou řešit tyto situace účelným způsobem, ale používají strategie, které jsou oni schopni zvládnout (např. agrese).

Důležitým činitelem je i způsob myšlení. Studie kriminálního chování se shodují v tom, že pachatelé trestných činů mají omezeně racionální způsob řešení problémů a zpracování informací. O svých cílech a jejich dosažitelnosti dovedou logicky uvažovat, avšak neberou v úvahu všechny informace, vycházejí ze závěrů, které jsou nepřesné. Nepřipouští si všechna rizika svého jednání, ani jeho následky. Nejsou schopni se poučit ani z vlastní zkušenosti.

„Projevem neschopnosti kriticky myslet je i tendence k superoptimismu, která kvůli ulpívání na neadekvátně optimistické interpretaci situace zkresluje úsudek. Takto uvažující kriminální recidivista je vždycky přesvědčen, že tentokrát nebude dopaden (často navzdory zkušenosti, která říká, že ho nakonec vždycky chytí).“²⁶

2.2.2.3 Motivace a způsob uspokojování vlastních potřeb

Potřeby pachatelů trestných činů a populačního průměru se nemusí významně odlišovat. Rozdíl je spíše ve způsobu jejich uspokojování. Typická je pro pachatele trestných činů nezdrženlivost a důraz na neodkladné uspokojení vlastní potřeby. Pro své cíle si vybírají prostředky, které jsou nepřijatelné,

²⁶VÁGNEROVÁ, Marie. *Psycho patologie pro pomáhající profese*. 2008, s. 812

kriminální. Kriminální chování může být pro některé jedince formou seberealizace. Ukazuje mu, že má jisté schopnosti, i když jsou negativně hodnoceny. Toto jednání mu přináší vzrušení, uspokojuje jeho potřebu silných zážitků. To je jedním z důvodů kriminálního jednání v období adolescence a mladé dospělosti.

2.2.2.4 Odlišnost seberealizace

Lidé chovající se asociálně mají v oblasti socializace jiný vztah k obecně platným normám. Pro tyto jedince je typický egocentrismus. Často mají pocit vlastní privilegovanosti, nejsou tedy vázáni obecně platnými normami. Necítí ani vinu. Příčinu svých problémů svalují na jiné osoby nebo situace, nikdy ji nehledají u sebe. Jejich svědomí je nedostatečně rozvinuté.

2.2.2.5 Nápadnosti v chování

Asociálně jednající lidé jsou většinou bezohlední, asertivní až agresivní při prosazování vlastních cílů. Jednají impulzivně, chybí jim schopnost sebeovládání. Zábrany většinou nemají, pokud ano, snaží se je odblokovat, např. užitím alkoholu.

2.2.3 Výkon trestu odnětí svobody mladistvých delikventů²⁷

„Jeho udělování je upraveno zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a výkon tohoto trestního opatření je upraven (včetně vymezení specifik) zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.“²⁸

²⁷ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: kriminologický pohled na terciární prevenci*. 2005. s. 92

²⁸ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: kriminologický pohled na terciární prevenci*. 2005. s. 92

K výkonu tohoto trestního opatření dochází ve věznicích, které jsou specializované pro mladistvé, není zde uplatňována vnější diferenciaci. U mladistvých se zohledňuje adolescentní fáze vývoje. Tato fáze je typická různou mírou dosažené úrovně chování, psychické, rozumové, sociální, mravní zralosti a sociální odpovědnosti. Sociální odpovědnost je podmíněná kvalitou socializačního procesu v prostředí, v němž byl vychováván.

U mladistvých se výkon trestního opatření odnětí svobody zaměřuje na naplnění jeho výchovné integrativní, tedy začleňující funkce a to tímto:

- Snižují se co možná nejvíce negativní důsledky uvěznění, jež na tuto skupiny intenzivně působí. Realizují se specifické programy zacházení, které se realizují i ve výkonu vazby.
- Vytvářejí se podmínky pro realizování různých činností, které jsou obsažené v programech zacházení pro mladistvé.
- Vytvářejí se skupiny vnitřní diferenciaci podle různých kritérií - osobnostní charakteristiky, závažnosti provinění, stupně psychosociální vyzrálosti. Na základě těchto kritérií se rozlišuje proces zacházení, programy zacházení a stanovují se výchovné cíle.
- Kázeňská praxe napomáhá k posilování pozitivní aktivity mladistvého, s aktivní účastí na sociálních podmínkách ve věznici. Posiluje se zde orientace na budoucnost a urovnávají se vztahy s rodiči.
- Programy zacházení s mladistvými mají za cíl především vzdělávání různé úrovně, které je vykonáváno denní formou (základní, středoškolské, profesní, vzdělávací programy).

2.2.3.1 Věznice pro mladistvé

Vnější bezpečnost je zde zajišťována specifickými stavebnětechnickými prostředky a ozbrojenou stráží, která zabraňuje útěku mladistvého odsouzeného.

Vnitřní bezpečnost je organizována pracovníky vězeňské služby, kteří dohlíží na pohyb mladistvých odsouzených a na jejich činnosti na pracovištích uvnitř věznice. V případě, kdy se předpokládá, že nezneužijí volný pohyb, mohou být zaměstnání i mimo věznici, i zde dohlíží pracovníci vězeňské služby. Dále dohlíží při organizaci zájmových aktivit mimo věznici a při návštěvách.

3 Praktická část

V praktické části se zaměříme na mladistvé delikventy páchající provinění na území Úřadu městské části Praha 10.

3.1 Cíl praktické části

Cílem bakalářské práce je zjistit míru přímé souvislosti užívání drog s pácháním trestné činnosti mladistvých delikventů na území Úřadu městské části Praha 10 za období let 2003 – 2008.

3.2 Stanovení předpokladů

Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že ze zkoumaného vzorku klientů budou tvořit 90% chlapci.

Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že 60% ze zkoumaného vzorku klientů bude pocházet z neúplné rodiny.

Předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že 60% klientů ze zkoumaného vzorku bude páchat majetkovou trestnou činnost.

Předpoklad č. 4

Lze předpokládat, že 60% klientů ze zkoumaného vzorku v minulosti experimentovalo s psychoaktivní látkou.

Předpoklad č. 5

Lze předpokládat, že 90% klientů ze zkoumaného vzorku, kteří experimentovali s psychoaktivní látkou, měli v minulosti zkušenost se zneužíváním alkoholu.

Předpoklad č. 6

Lze předpokládat, že u 10% klientů ze zkoumaném vzorku bude přímá souvislost mezi užíváním drog a pácháním trestné činnosti.

3.3 Použité metody

K získání potřebných informací pro praktickou část bakalářské práce jsme zvolili analýzu spisové dokumentace Úřadu městské části Praha 10, a to za období let 2003 – 2008.

Jako další metodu jsme použili expertní rozhovor s kurátorkou mládeže, který nám pomohl dokreslit informace získané analýzou spisové dokumentace.

Pro získání informací jsme použili záznamový arch, do kterého jsme uváděli získaná data. Záznamový arch jsme zvolili z toho důvodu, že metoda rozhovoru by podle našeho názoru byla náročná, a to z důvodu období, za něž byl výzkum plánován. Učinit rozhovor se všemi klienty by bylo také velice časově náročné a v některých případech i nemožné.

Záznamový arch jsme před započítím samotného výzkumu několikrát obměnili, a to z toho důvodu, aby otázky korespondovaly s cílem a názvem bakalářské práce.

Záznamový arch jsme rozdělili do 4 tematických okruhů. V prvním tematickém bloku záznamového archu se zabýváme obecnými údaji o klientovi. Ve druhém bloku se zaměřujeme na klientovo zázemí a jeho zaměstnání. Třetí část záznamového archu je zaměřena na spolupráci s kurátorkou pro mládež, a to jak klienta, tak jeho zákonných zástupců. V poslední nejrozsáhlejší části záznamového archu se zabýváme drogovou problematikou klienta, která je z pohledu tématu bakalářské práce nejdůležitější.

3.4 Popis zkoumaného vzorku

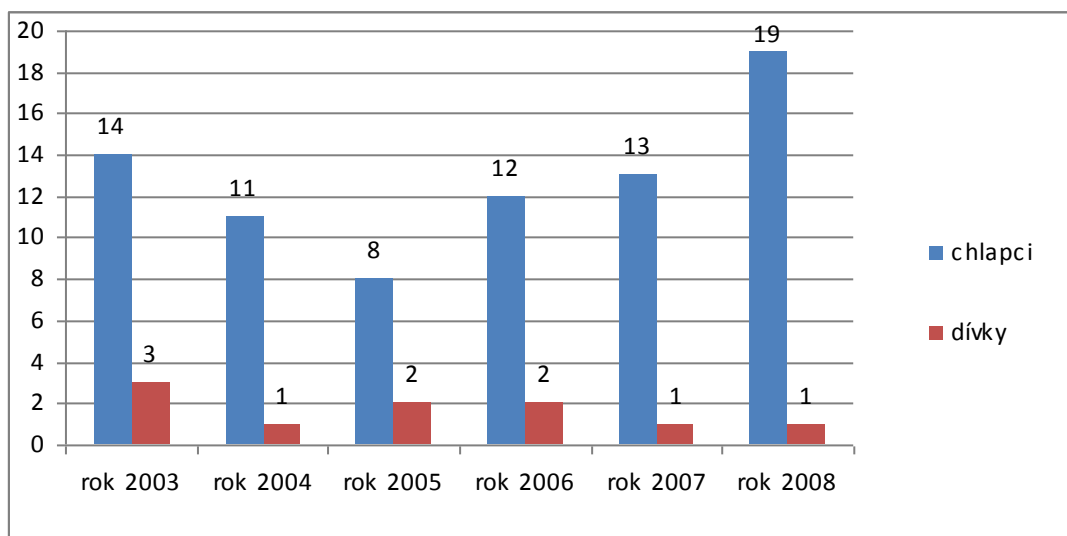
Zkoumaným vzorkem pro potřeby bakalářské práce jsou mladiství delikventi páchající trestnou činností na území Úřadu městské části Praha 10, a to za období let 2003 -2008.

Informace jsme získali od kurátorky mládeže zdejšího úřadu. Analýza spisové dokumentace proběhla v průběhu měsíce března 2010.

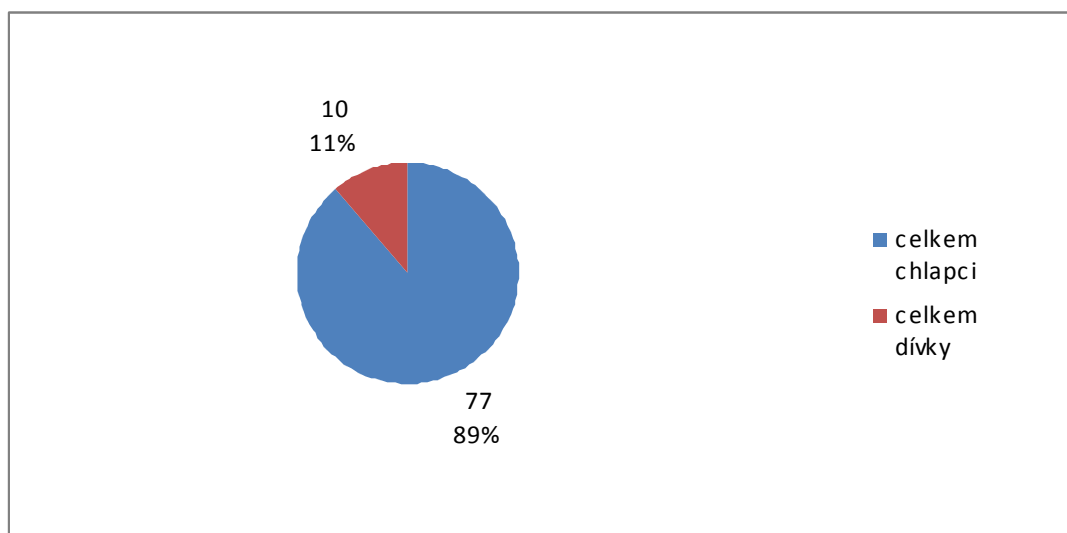
3.5 Získaná data a jejich interpretace

3.5.1 Blok č. 1 – Obecné údaje o klientovi

Graf č. 1: Pohlaví klienta

Graf č. 2: Pohlaví klienta

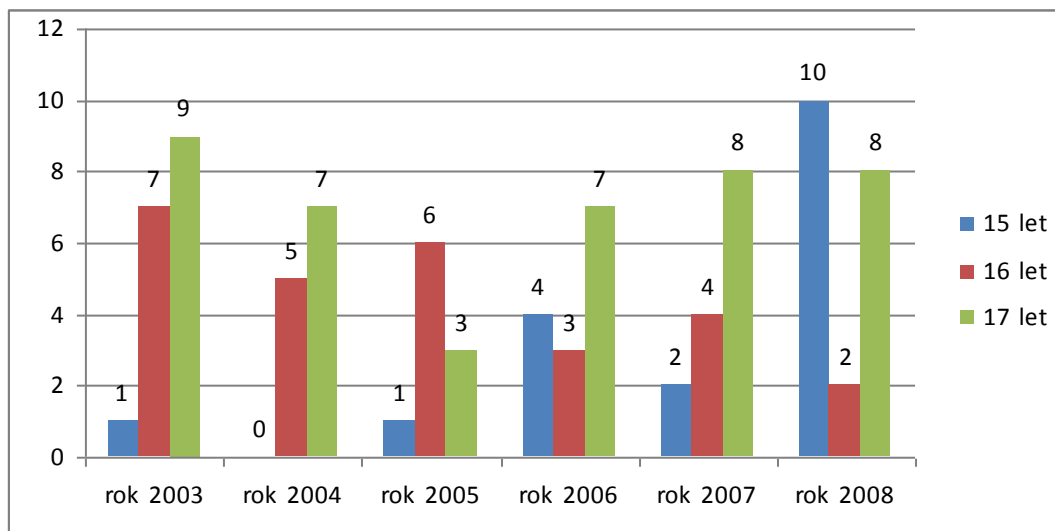
Ze zjištěných údajů (graf č.1 a graf č.2) je jasné prokazatelné, že v naší vybraném zkoumaném vzorku výrazně převažují chlapci nad dívkami. Chlapci se v našem zkoumaném vzorku vyskytli v 89%, zbytek tvořily dívky. Toto zjištění nás nijak nepřekvapilo, tento trend, kdy chlapci páchají trestnou činností více než dívky, je evidován již delší dobu.

Tabulka č. 1: Rok zahájení spolupráce

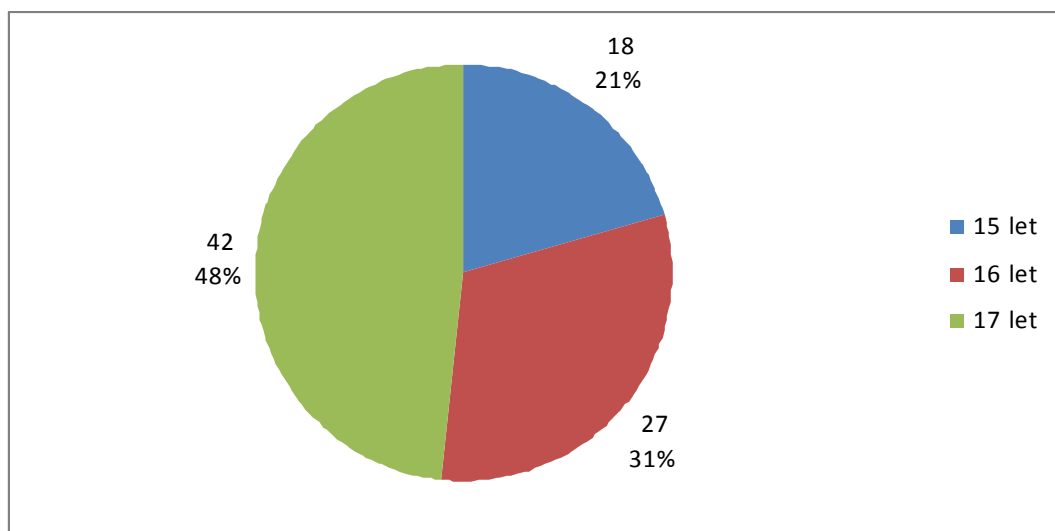
Rok	Chlapci	Dívky
2003	14	3
2004	11	1
2005	8	2
2006	12	2
2007	13	1
2008	19	1
Celkem	77	10

Tabulka ukazuje přehled případů našeho zkoumaného vzorku, které za jednotlivé roky přibývaly. Nejvíce klientů našeho zkoumaného vzorku přibýlo v roce 2008. V tomto roce přibýlo 19 chlapců a 1 dívka.

Graf č. 3: Věk klienta v době zahájení spolupráce s kurátorkou pro mládež

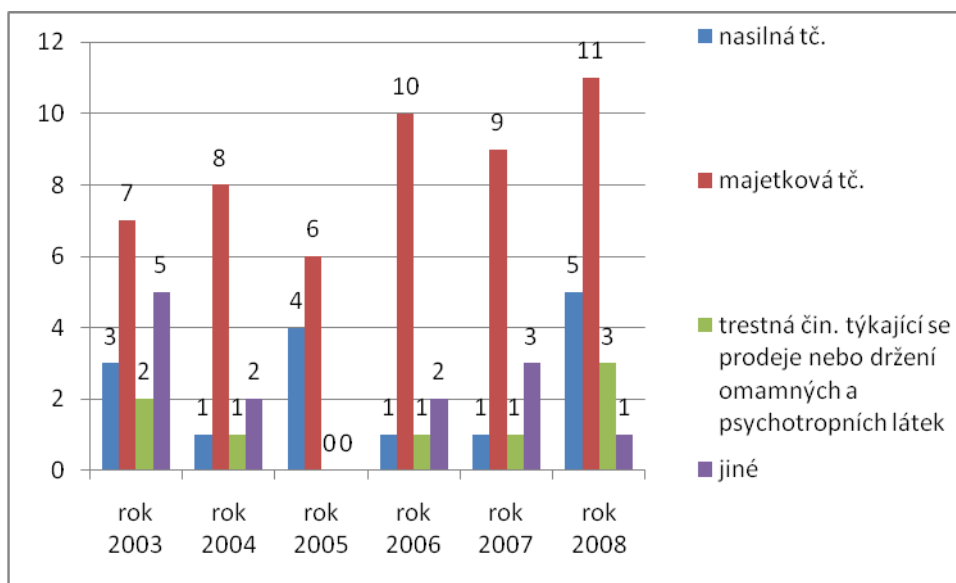

Graf č. 4: Věk klienta v době zahájení spolupráce s kurátorkou pro mládež

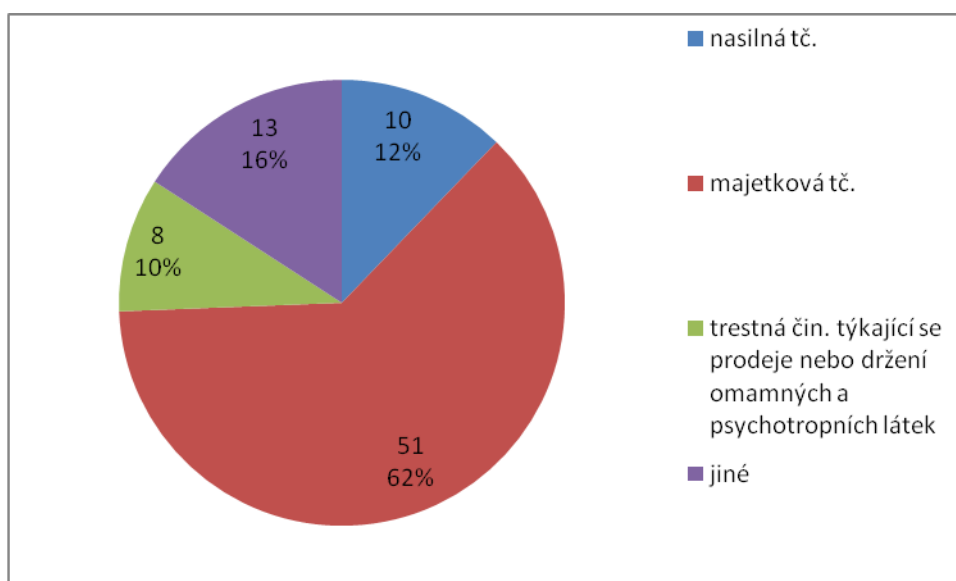

Graf č. 3 a č. 4 ukazuje na věkové zastoupení zkoumaného vzorku. Největší podíl, 48%, je mezi mladistvými, kteří dosáhli 17 let věku. Páchání provinění ve vyšším věku může být zapříčiněno tím, že tito jedinci již ukončili studium, vzdělání mnohdy nedokončili. Jejich přístup na trh práce je proto velmi nesnadný, což může mít za následek páchání provinění mladistvými.

Graf č. 5: Druh trestné činnosti

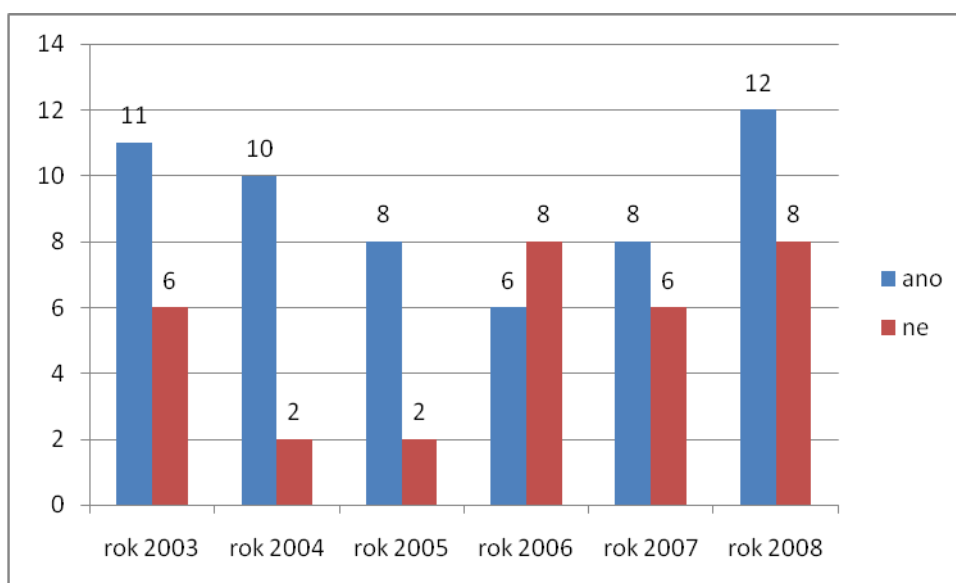
Graf č. 6: Druh trestné činnosti

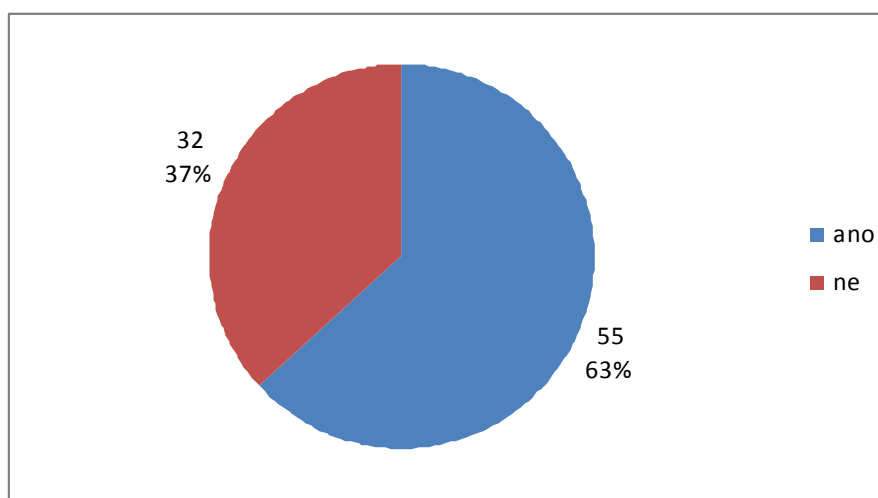
Ze získaných dat (graf č. 5 a graf č. 6) jasně vyplývá, že ve 62% mladistvých delikventů ze zkoumaného vzorku páchalo majetkovou trestnou činností. Nejčastějším majetkovým trestným činem byla krádež. Do kategorie jiné spadal především trestný čin řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění, ale

u jednoho z případů dokonce i vražda. Majetkovou trestnou činnost si lze vysvětlit nedostatkem finančních prostředků, kvůli nimž mladiství delikventi páchají provinění. Nedostatek finančních prostředků může být způsoben například zneužíváním psychoaktivních látek a nesnadným přístupem na trh práce z důvodu nedostatečné kvalifikace a vzdělání.

Graf č. 7: Evidence u kurátorky pro mládež

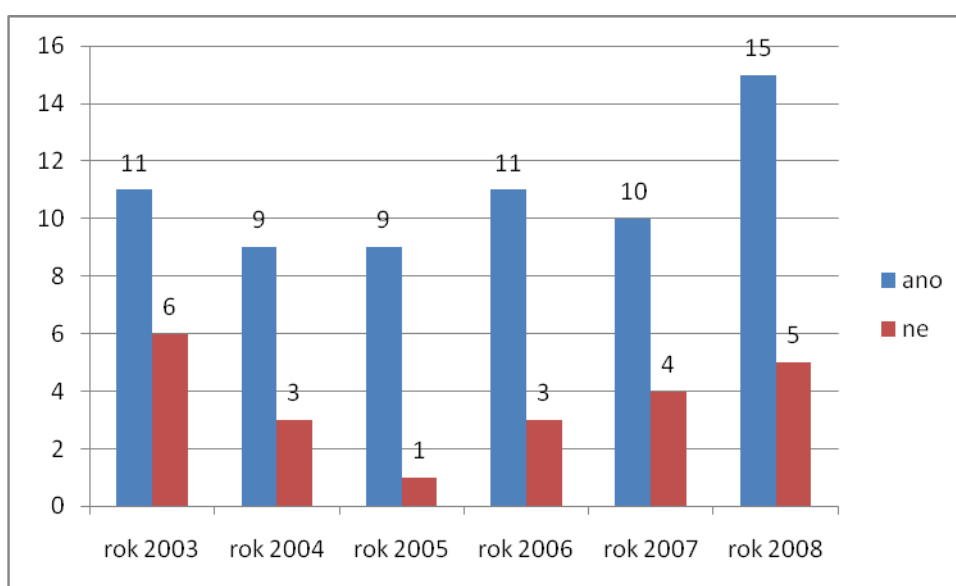

Graf č. 8: Evidence u kurátorky pro mládež

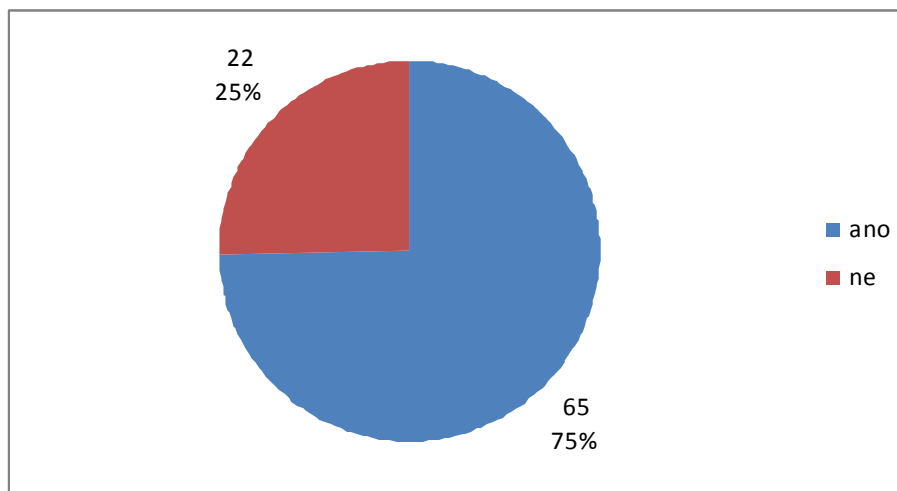

Z dat získaných v grafech č. 7 a č. 8 vyplývá, že 63% klientů ze zkoumného vzorku byla již v minulosti v evidenci kurátorky pro mládež. Zda se jednalo o evidenci z důvodu kriminální činnosti či výchovných problémů nebylo zjišťováno. Několik klientů ze zkoumaného vzorku se v období let 2003 - 2008 vyskytovalo ve spisové dokumentaci opakovaně. Je tedy zřejmé, že v jejich případech nešlo o momentální zkratkovitou reakci, jíž by později litovali.

Graf č. 9: Evidence rodiny u oddělení sociálně právní ochrany dětí

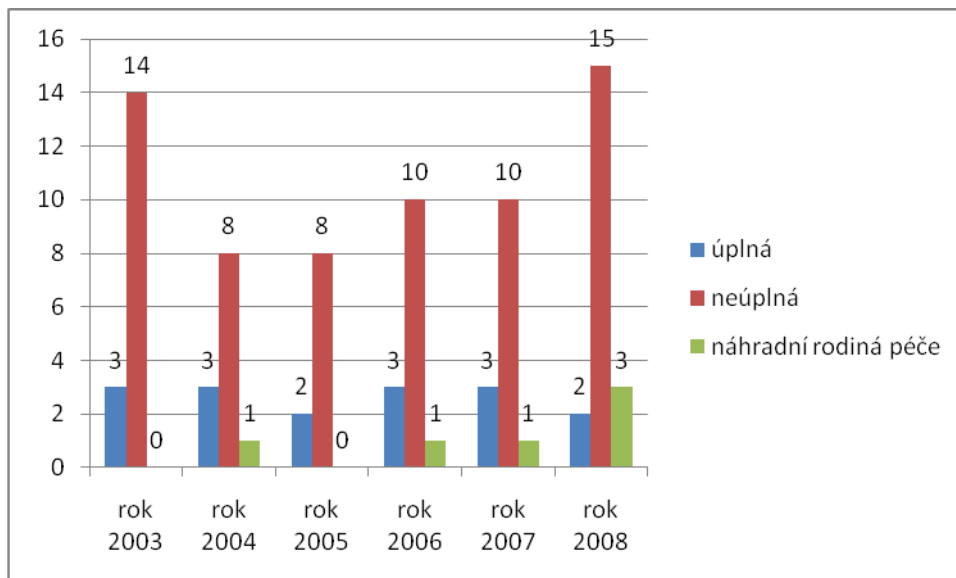
Graf č. 10: Evidence rodiny u oddělení sociálně právní ochrany dětí

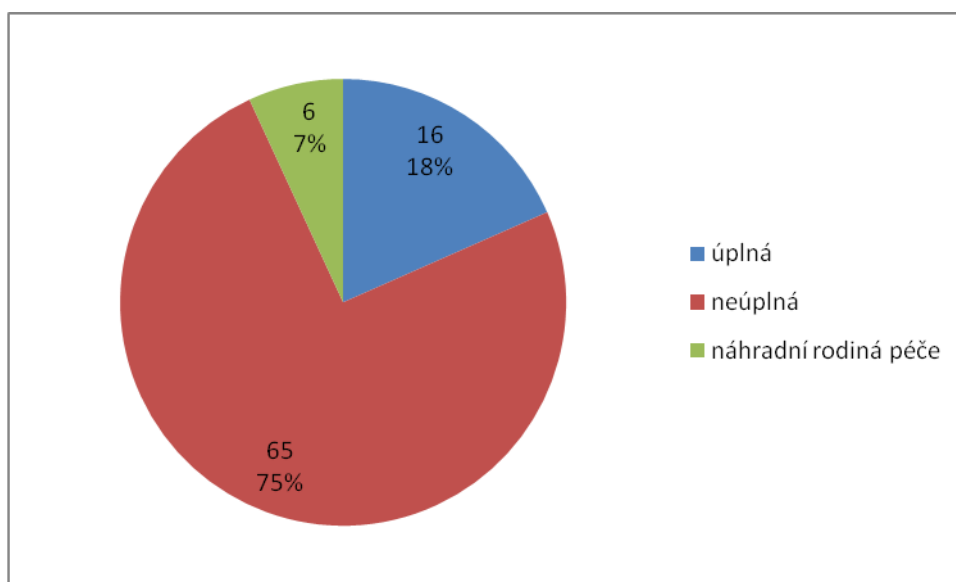
Grafy č. 9 a č. 10 poukazují na evidenci rodiny u oddělení sociálně právní ochrany dětí na Úřadu městské části Praha 10. Z grafů je patrné, 75% rodin klientů zkoumaného vzorku bylo již v evidenci tohoto oddělení před zahájením spolupráce s kurátorkou pro mládež. Mezi nejčastější důvody patří zejména rozvod rodičů nebo žádost o jednorázovou dávku, kterou po místním úřadu rodiny klientů požadovaly. Tak vysoké množství rodin, které již byly z různých důvodů evidovány na oddělení sociálně právní ochrany dětí ukazuje na rodinné zázemí, které vyžadovalo pomoc zvenčí. Výchovné působení, tedy v některých případech bylo narušené.

3.5.2 Blok č. 2 – Klientovo zázemí a zaměstnání

Graf č. 11: Zázemí klienta

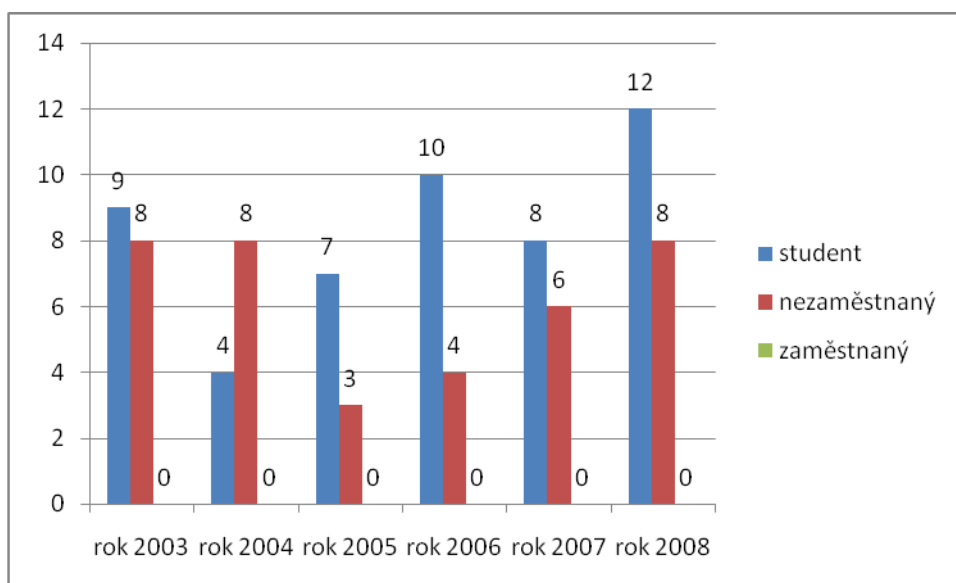
Graf č. 12: Zázemí klienta

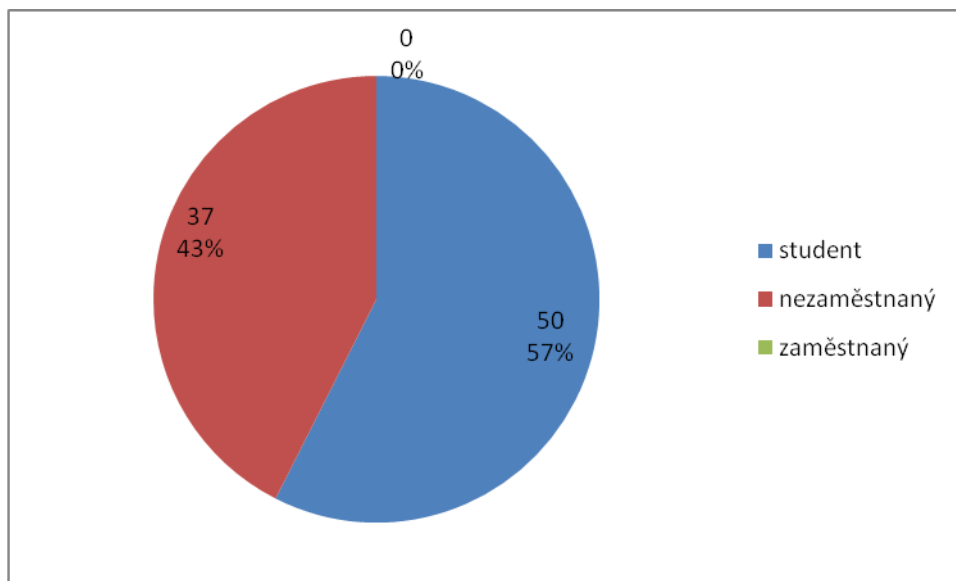
Získaná data (graf č. 11 a graf č. 12) ukazují, že 75% mladistvých klientů našeho zkoumaného vzorku pochází z neúplné rodiny, dále byla zastoupena

úplná rodina i náhradní rodinná péče. Tato skutečnost ukazuje na výchovné prostředí rodiny. U klientů našeho zkoumaného vzorku pocházejících z neúplné rodiny se páčání trestné činnosti opakovalo. Naopak u klientů našeho zkoumaného vzorku pocházejících z úplných, fungujících rodin šlo většinou o jednorázové zkratkovité jednání, kterého klienti později litovali. Zastoupení neúplných rodin našeho zkoumaného vzorku je zarážející. Nutno ovšem dodat, že úplná rodina předem nezaručuje vhodné výchovné prostředí, neboť i ta může být nefunkční.

Graf č. 13: Zaměstnání klienta

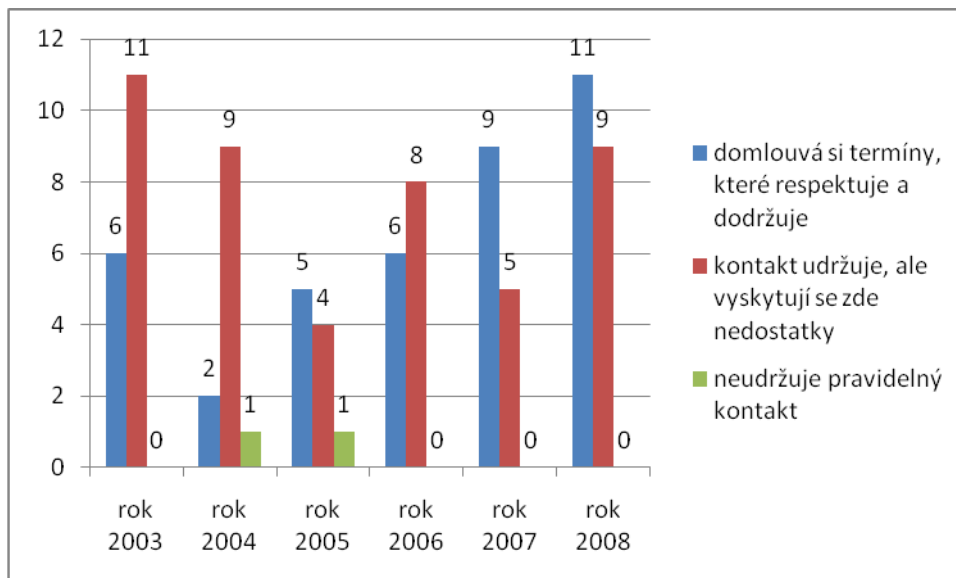
Graf č. 14: Zaměstnání klienta

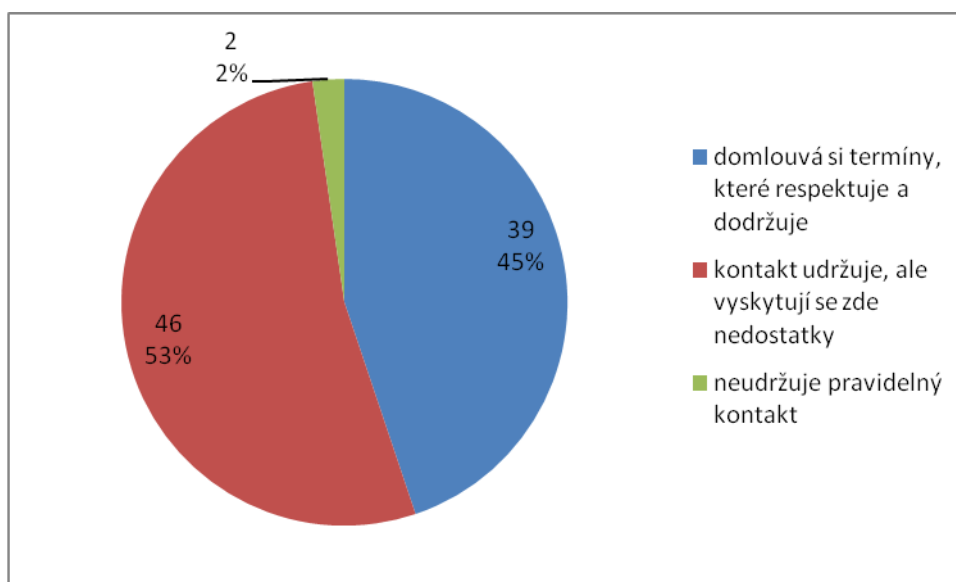
Získaná data (graf č. 13 a graf č. 14) ukazují, že 57% klientů našeho zkoumaného vzorku byla v době navázání spolupráce s kurátorkou pro mládež studentem. Nezaměstnaných bylo 43% a zaměstnaní se ve zkoumaném vzorku nevyskytli. Tato získaná data ukazují na možnou příčinu páčání trestné činnosti mladistvých. Je až zarážející, jak vysoký počet takto mladých lidí je nezaměstnaných. Jejich přístup na pracovní trh je velmi nesnadný a spolupráce s úřadem práce je pro ně náročná. Bývají často z evidence příslušného úřadu práce vyřazeni. Své finanční nedostatky proto řeší trestnou činností, a to zejména majetkovou trestnou činností.

3.5.3 Blok č. 3 – Spolupráce s kurátorkou pro mládež

Graf č. 15: Spolupráce s kurátorkou pro mládež

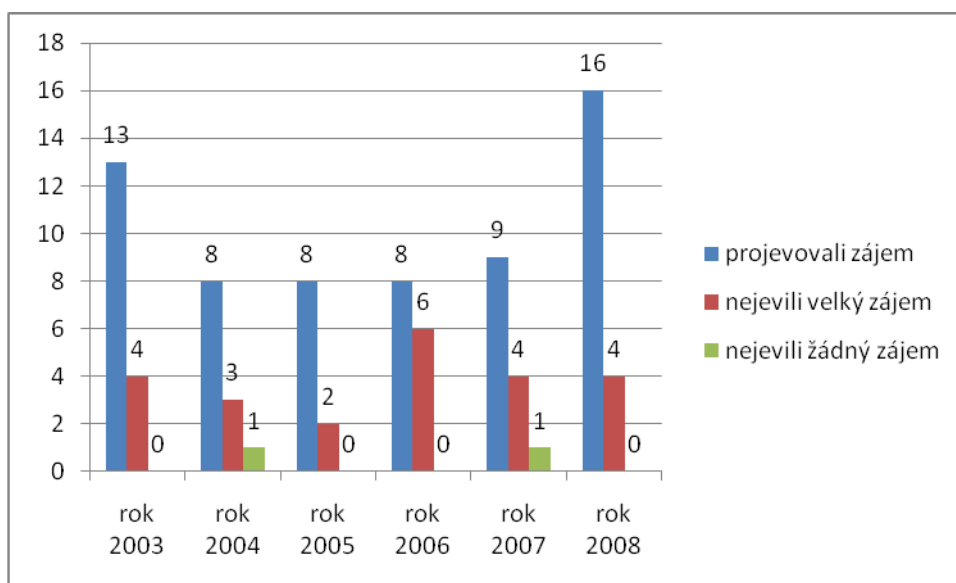
Graf č. 16: Spolupráce s kurátorkou pro mládež

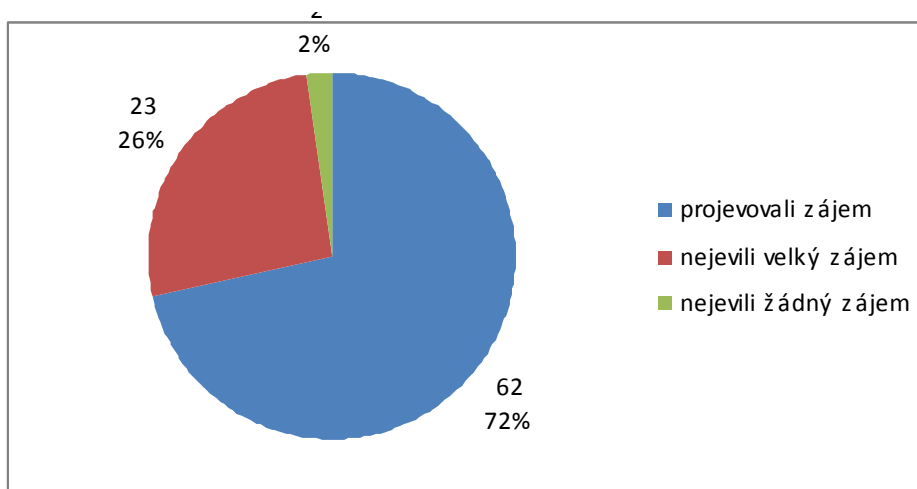
Zjištěná data (graf č. 15 a graf č. 16) ukazují, že poměr mezi klienty našeho zkoumaného vzorku, kteří si domlouvají termíny, které respektují a dodržují je, je

téměř stejný s těmi, kteří kontakt udržují, ale vyskytují se zde problémy. 53% klientů našeho zkoumaného vzorku kontakt udržuje, ale vyskytují se u nich nedostatky. 45% klientů zkoumaného vzorku si termíny domlouvá a dodržuje. Ti, kteří pravidelný kontakt neudržují se v našem zkoumaném vzorku téměř nevyskytují, jsou zastoupeni 2%. Nedostatky v udržování kontaktu s kurátorkou pro mládež mohou mít souvislost s nedokončeným vzděláním klientů našeho zkoumaného vzorku. Tito lidé mají problémy dodržovat předem stanovené termíny.

Graf č. 17: Zájem zákonných zástupců o řešení klientovi situace

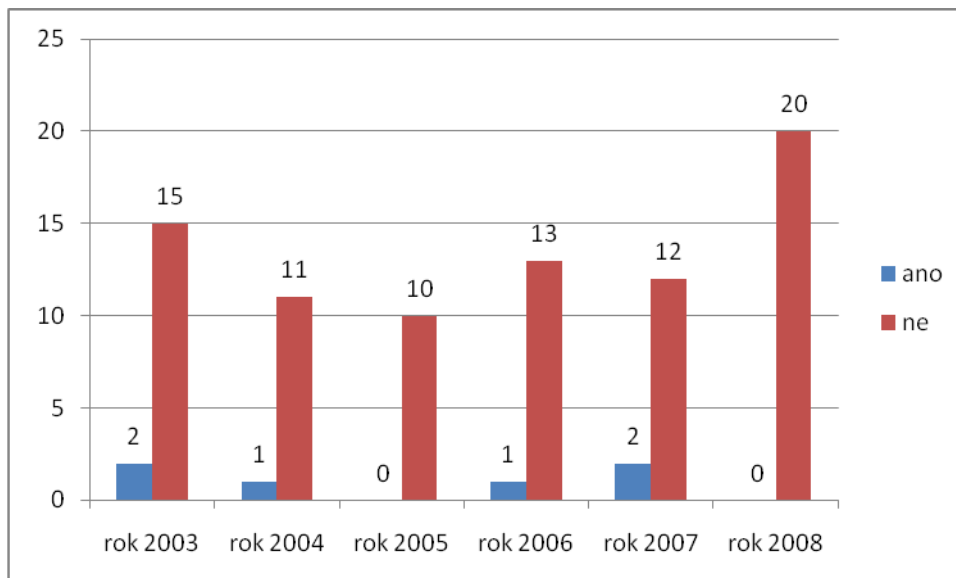
Graf č. 18: Zájem zákonných zástupců o řešení klientovi situace

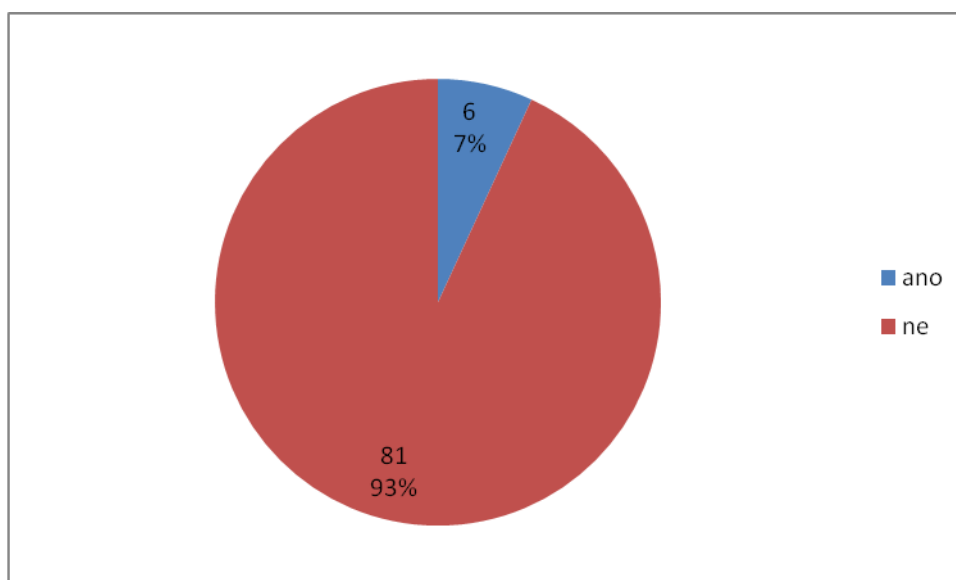
Získaná data (graf č. 17 a graf č. 18) poukazují na to, že u 72% případů ze zkoumaného vzorku zákonní zástupci projevovali zájem na řešení situace klienta. Další častou variantou, 26%, bylo, že zákonní zástupce nejevili velký zájem na řešení klientovi situace. V našem zkoumaném vzorku se minimálně vyskytovala odpověď, kdy zákonní zástupci nejevili žádný zájem na řešení této situace, a to ve 2%. Je patrné, že většina zákonných zástupců klientů zkoumaného vzorku projevovala zájem na řešení vzniklé situace. Tato podpora rodiny hraje důležitou roli v životě klienta. Ti, zákonní zástupci, kteří nejevili velký zájem na řešení vzniklé situace, nebo dokonce nejevili žádný zájem, životní situaci klienta našeho zkoumaného vzorku velmi znesnadnili.

3.5.4 Blok č. 4 - Drogová problematika klienta

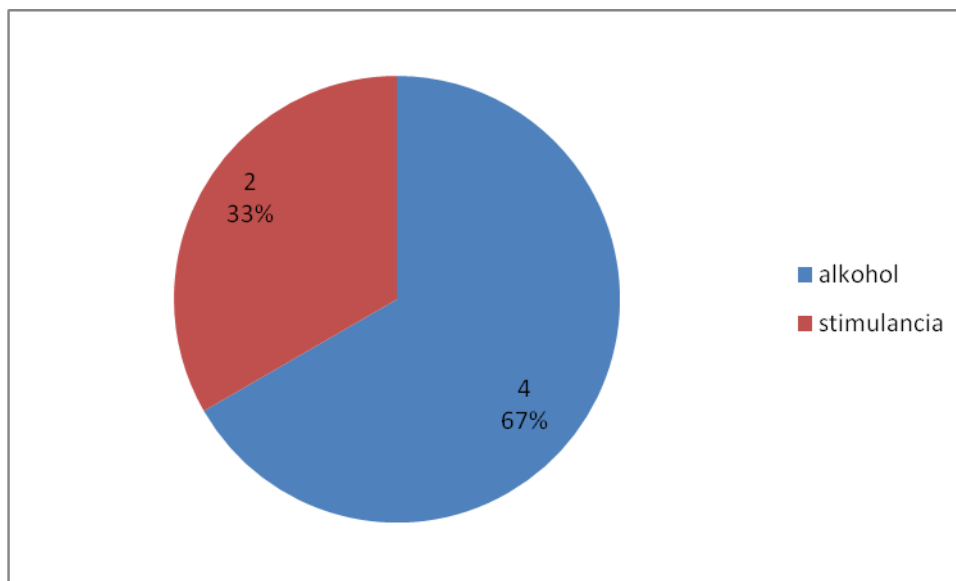
Graf č. 19: Vliv psychoaktivní látky v době spáchání trestného činu

Graf č. 20: Vliv psychoaktivní látky v době spáchání trestného činu

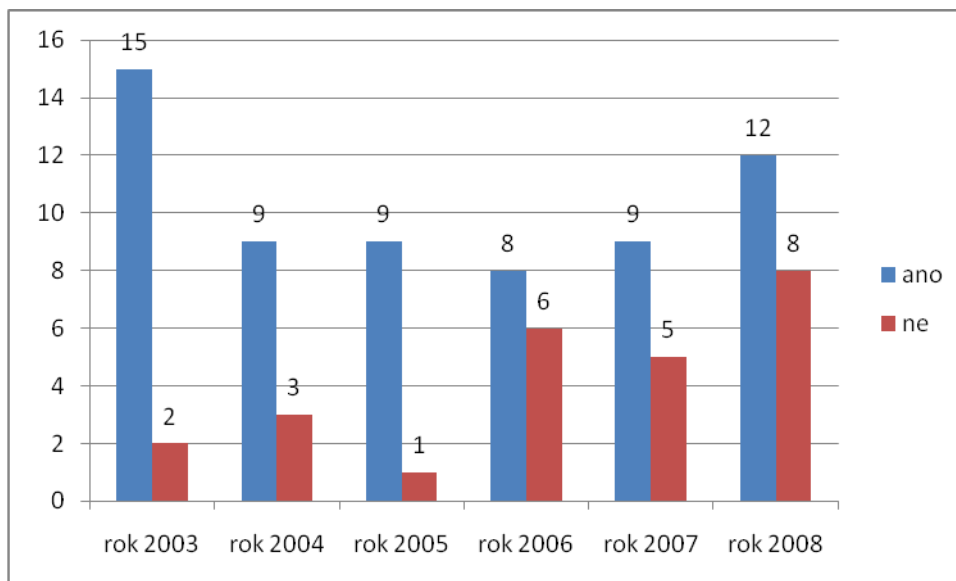

Graf č. 21: Vliv psychoaktivní látky v době spáchání trestného činu

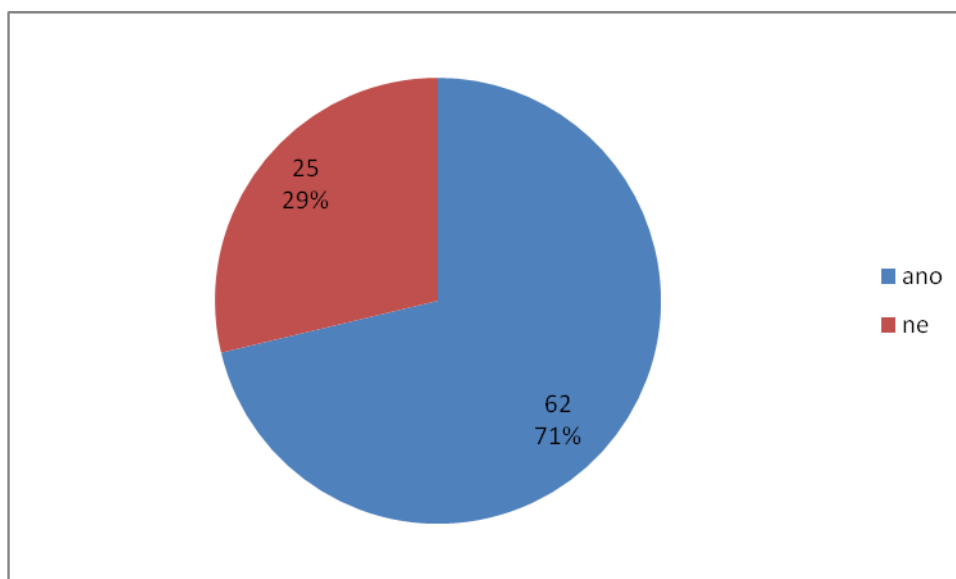

Z uvedených dat (graf č. 19, graf č. 20, graf č. 21) vyplývá, že v době spáchání trestného činu bylo pod vlivem psychoaktivní látky pouze 7% mladistvých delikventů zkoumaného vzorku. U zkoumaného vzorku, který byl v době spáchání trestného činu pod vlivem psychoaktivní látky, byl přítomen alkohol v 67% a stimulancia ve 33%. Jiné psychoaktivní látky v době spáchání trestného činu nebyly přítomné. Užití psychoaktivní látky, snižuje ovládací schopnosti, což může být jedním z důvodů, proč tito klienti spáchali provinění. Alkohol výrazně odbourává zábrany.

Graf č. 22: Klient se během spolupráce přiznal k užití psychoaktivní látky

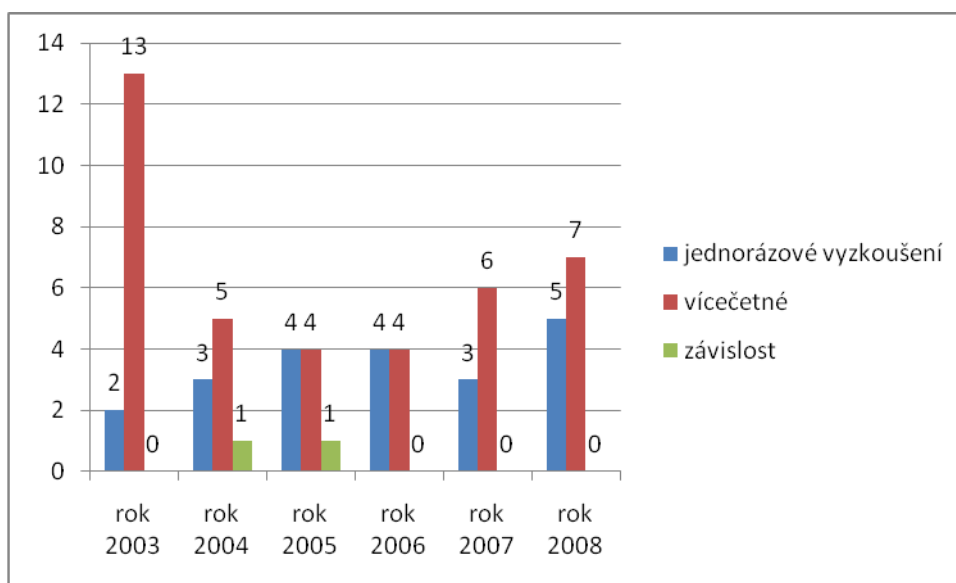
Graf č. 23: Klient se během spolupráce přiznal k užití psychoaktivní látky

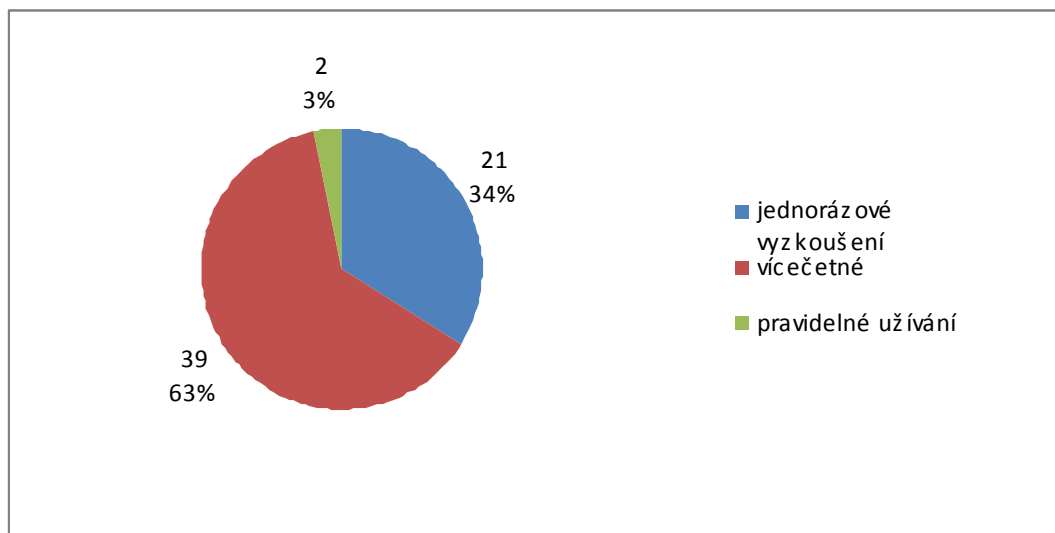
Získaná data (graf č. 22 a graf č. 23) poukazují na skutečnost, že 71 % klientů ze zkoumaného vzorku v minulosti přišla do přímého styku s psychoaktivní látkou. Takto vysoký podíl v našem zkoumaném vzorku může být jednou z příčin páchání provinění těchto klientů. U osob užívajících psychoaktivní látky se mění

hierarchie hodnot, což může být i důvodem, proč právě tito klienti páchají trestnou činností. Uživatelé psychoaktivních látek jsou také znevýhodněni na trhu práce. Jak je vidět, neustále se točíme v kruhu. Užívání psychoaktivních látek klienty odvádí od školních povinností, což má za následek ukončení studia. Nízká kvalifikace je znevýhodňuje na trhu práce, což má za následek nedostatek financí, což je vede k páčání trestné činnosti. Studenti tvořili 29% zkoumaného vzorku. Studenti se ve většině případů zkoumaného vzorku dopouštěli jednorázové trestné činnosti, která se již neopakovala.

Graf č. 24: Četnost užití

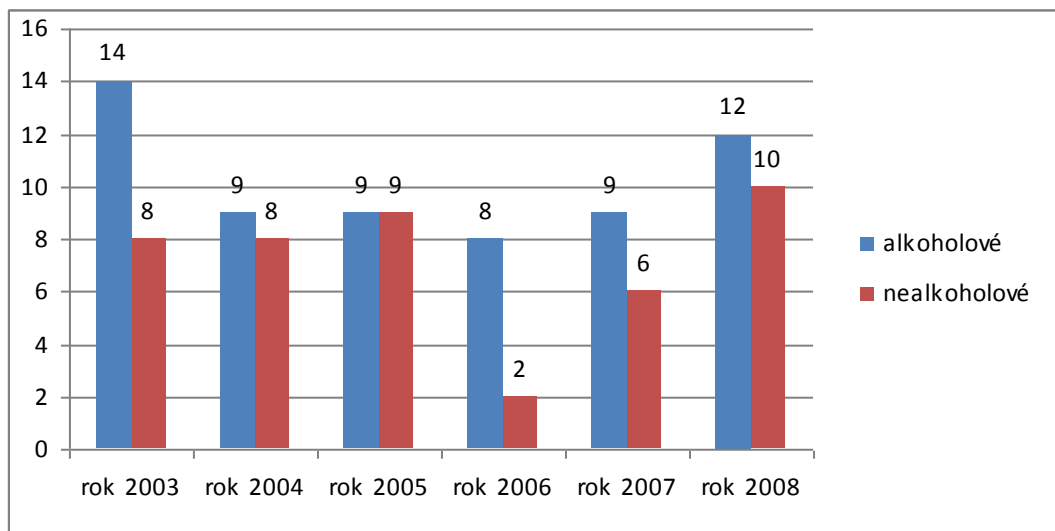

Graf č. 25: Četnost užití

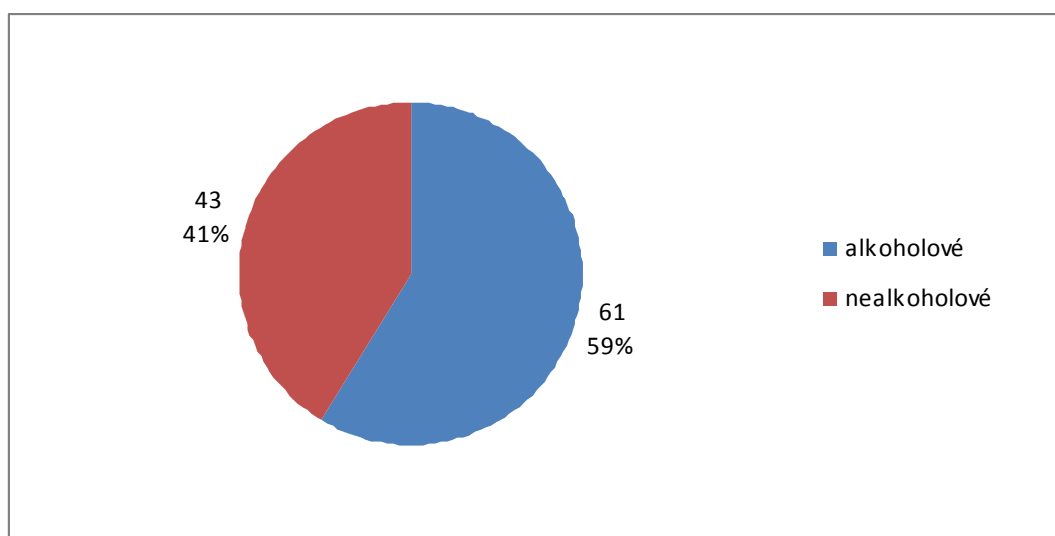

Získaná data v grafech č. 24 a č. 25 prokazují, že 63% klientů zkoumaného vzorku, kteří látku v minulosti užili, látku užili vícečetně. Jednorázové vyzkoušení přiznalo více jak 30% z klientů ze zkoumaného vzorku, kteří se k užití psychoaktivní látky přiznalo. Pravidelné užívání se v našem zkoumaném vzorku vyskytlo minimálně, a to ve 3%. Tak vysoký podíl klientů zkoumaného vzorku, kteří látku užili vícečetně ukazuje na velmi rizikový stav. Užívání psychoaktivních látek v nízkém věku života má za následek to, že závislost se projeví rychleji. S těmito klienty je nutná úzká a dlouhodobá spolupráce.

Graf č. 26: Kategorie užívané psychoaktivní látky

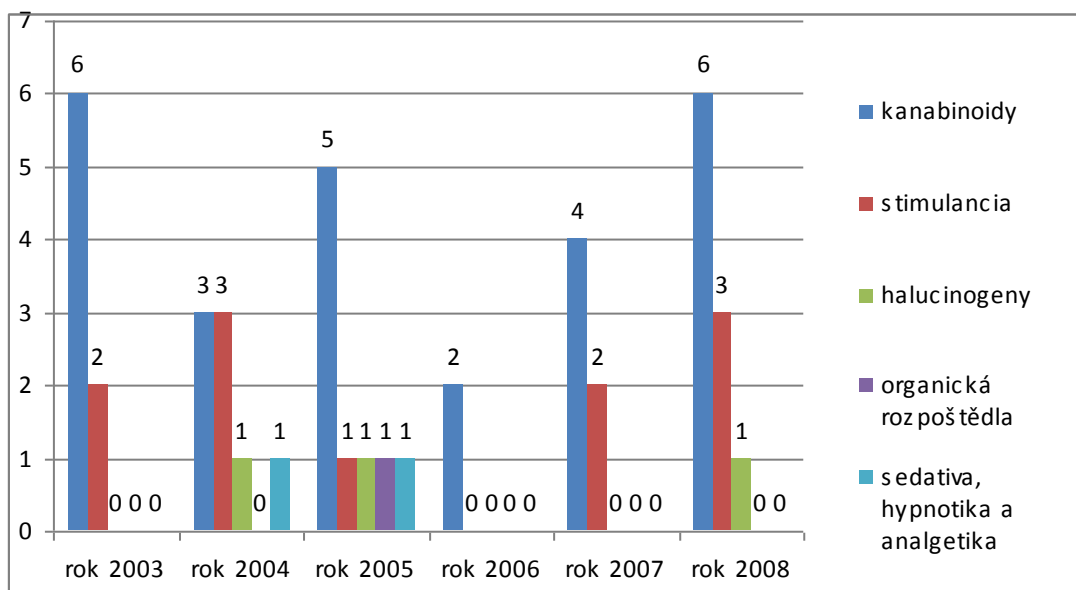
Graf č. 27: Kategorie užívané psychoaktivní látky

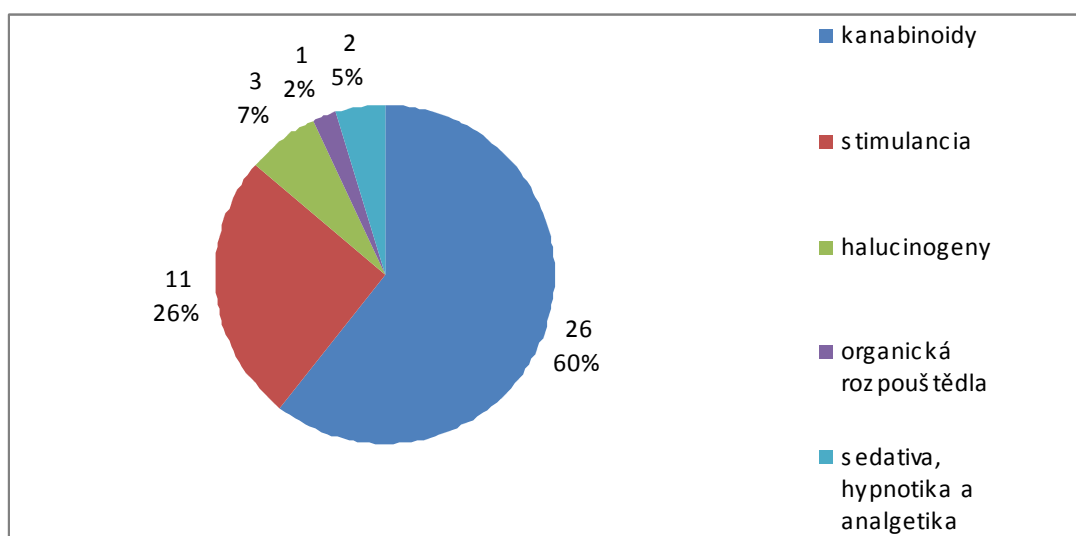
Grafy č. 26 a č. 27 vykreslují poměr mezi klienty našeho zkoumaného vzorku, kteří psychoaktivní látku užívali, a to buď spadající do kategorie alkoholové či nealkoholové látky. Alkoholové látky užilo 59% klientů ze zkoumaného vzorku. Zbytek, tedy 41% klientů ze zkoumaného vzorku užilo nealkoholové drogy. Nebezpečí nastává při kombinování alkoholových a nealkoholových látek. Zde

zkoumaná data neodpovídají předchozím grafům, neboť u některých klientů docházelo k více možným variantám odpovědí, užili tedy drogu jak alkoholovou, tak nealkoholovou.

Graf č. 28: Nealkoholové drogy

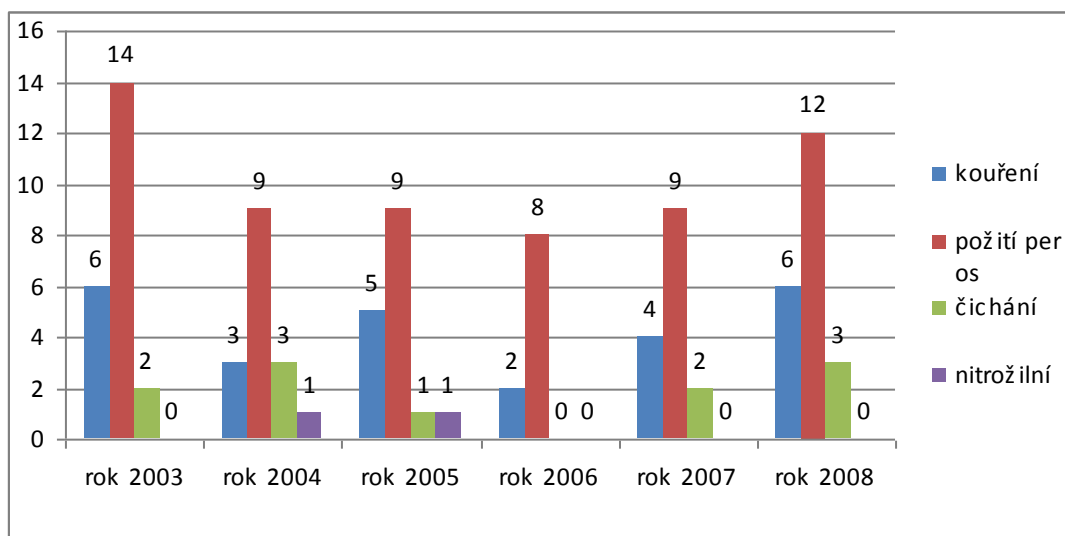

Graf č. 29: Nealkoholové drogy

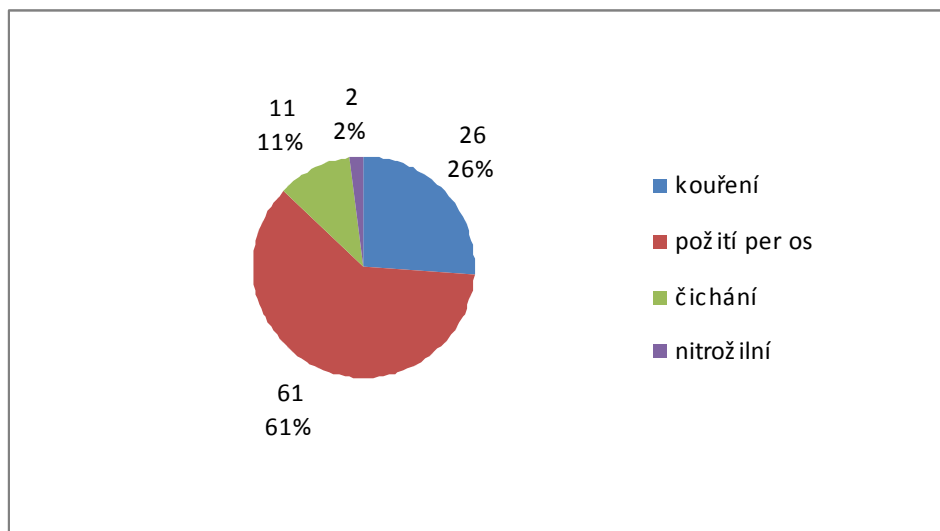

Grafy č. 28 a č. 29 ukazují poměr mezi jednotlivými druhy nealkoholových látek, které zneužili klienti našeho zkoumaného vzorku. Nejčastěji zde byla zastoupena stimulancia, a to v 64%. Halucinogeny se objevily u 18% klientů zkoumaného vzorku, organická rozpouštědla u 6% klientů a sedativa ve 12% případů zkoumaného vzorku. Největším rizikem je kombinování alkoholových a nealkoholových psychoaktivních látek. U dvou klientů našeho zkoumaného vzorku se vyskytlo kombinování sedativ a alkoholu, což vedlo k hospitalizaci. Oba klienti prodělali léčení, ovšem ze spisové dokumentace vyplynulo, že nebylo úspěšné. Čichání organických rozpouštědel se vyskytlo u jednoho 15letého klienta ze zkoumaného vzorku. O drogách toho bylo již mnoho napsáno, ovšem upozornit by se mělo především na nebezpečí kombinování těchto látek.

Graf č. 30: Způsob užití psychoaktivní látky

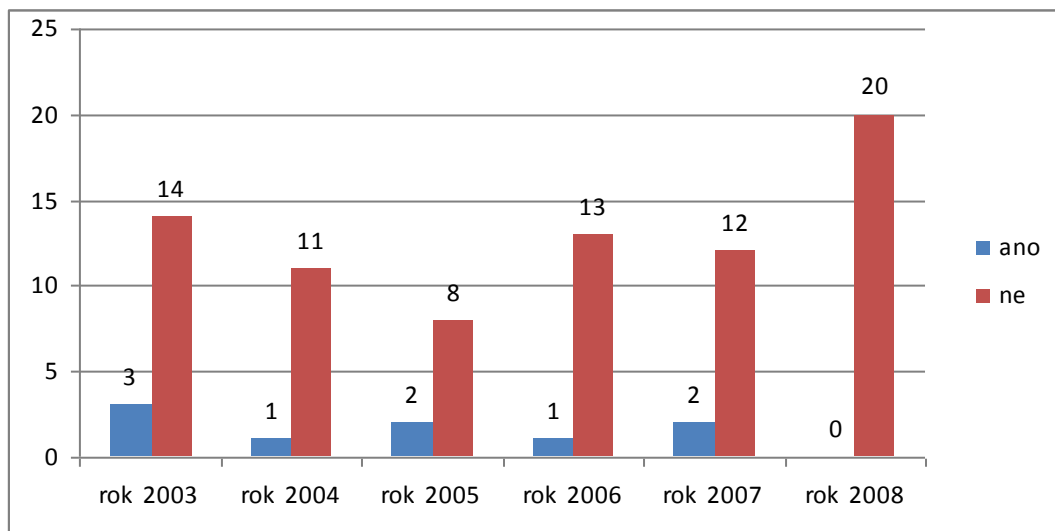

Graf č. 31: Způsob užití psychoaktivní látky

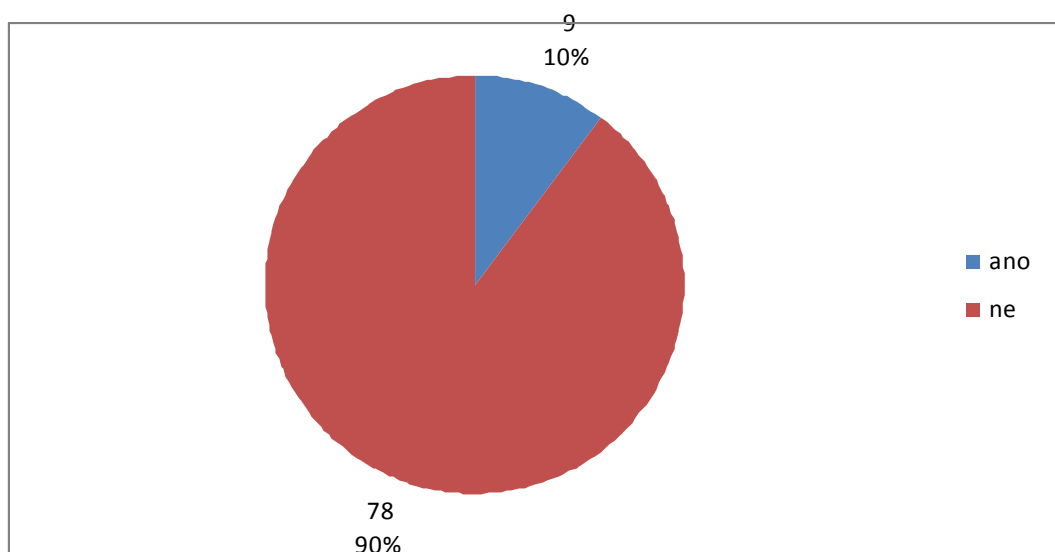

Získaná data (graf č. 30 a graf č. 31) ukazují nejčastější způsob užívání psychoaktivní látky. Nejvíce zastoupenou variantou odpovědi zde bylo požití per os, a to v 61%. Důvod je jednoduchý, většina klientů našeho zkoumaného vzorku se přiznala k užití alkoholu. Ve 26% případů zkoumaného vzorku se objevilo kouření, u 11% čichání a u 2 procent klientů se jednalo o intravenózní zneužití psychoaktivní látky. Požití per os může být nebezpečné u kanabinoidů ve formě potravy, jelikož účinky se projeví později po zneužití. Ani zde číselné hodnoty neodpovídají předchozím grafům a to z toho důvodu, že i zde bylo možné kladné zodpovězení více variant u několika klientů.

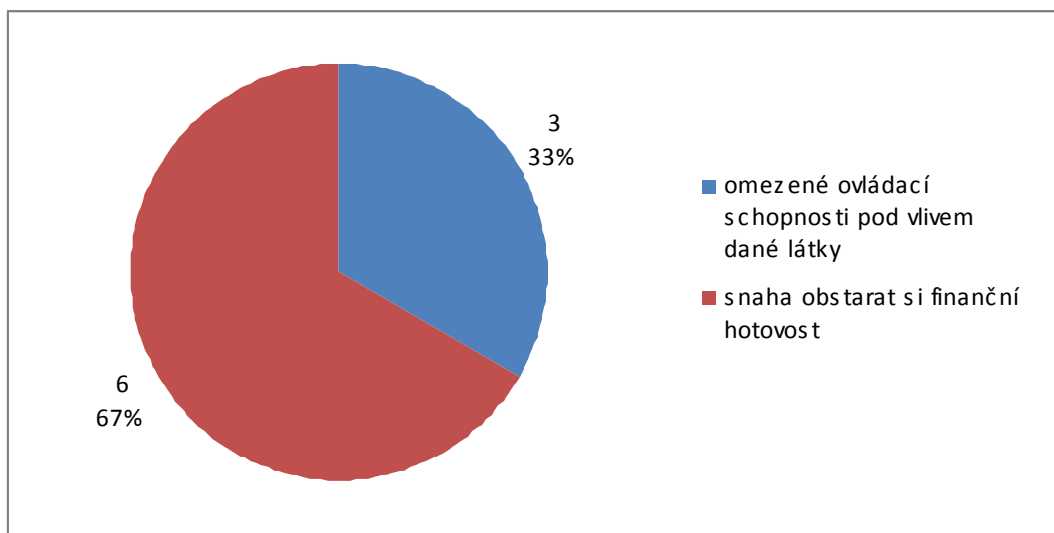
Graf č. 32: Vliv psychoaktivní látky na spáchání protiprávního jednání

Graf č. 33: Vliv psychoaktivní látky na spáchání protiprávního jednání

Graf č. 34: Vliv psychoaktivní látky na spáchání protiprávního jednání – důvod

Získaná data zobrazená v grafech č. 35, č. 36 a č. 37 ukazují na vliv psychoaktivní látky na spáchání trestného činu. 90% klientů ze zkoumaného vzorku popřelo, že by psychoaktivní látka hrála nějakou roli ve spáchání trestného činu. Zbýlých 10% přiznalo vliv psychoaktivní látky na spáchání provinění. Z těchto klientů zkoumaného vzorku, kteří připustili vliv psychoaktivní látky na spáchání provinění, 67% uvedlo jako důvod snahu obstarat si finanční hotovost. 33% klientů udalo jako důvod omezené ovládací schopnosti. U klientů, kteří si chtěli obstarat finanční hotovost se objevilo pravidelné zneužívání psychoaktivních látek. U těchto látek je finanční nákladnost vysoká. Ti, jež uvedli jako důvod omezené ovládací schopnosti byli pod vlivem alkoholu, který odstraňuje zábrany. U jednoho z případů se jednalo o provinění řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění pod vlivem alkoholu, což je pro společnost velmi nebezpečné.

3.6 Vyhodnocení předpokladů

Na základě získaných dat ze spisové dokumentace Úřadu městské části Praha 10 za období let 2003 – 2008 je možné ověřit předem stanovené předpoklady bakalářské práce.

Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že ze zkoumaného vzorku klientů budou tvořit 90% chlapci.

Tento předpoklad se nepotvrdil (graf č. 1 a graf č. 2), neboť na území Městské části Praha 10 za období let 2003 – 2008 bylo celkem 87 mladistvých, kteří spáchali provinění. V tomto množství bylo pouze 10 dívek, což představuje 11%. Chlapci se tedy trestné činnosti dopouštěli více, a to v 89%, předem stanovených 90% tedy nebylo dosaženo. Tabulka č. 1 ukazuje zastoupení chlapců a dívek za jednotlivé roky zkoumaného období.

Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že 60% ze zkoumaného vzorku klientů bude pocházet z neúplné rodiny.

Předpoklad č. 2 se potvrdil (graf č. 11 a graf č. 12), z dat získaných analýzou spisové dokumentace vyplývá, že 75% klientů zkoumaného vzorku pochází z neúplné rodiny.

Předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že 60% klientů ze zkoumaného vzorku bude páchat majetkovou trestnou činnost.

Předpoklad č. 3 se potvrdil (graf č. 5 a graf č. 6), 51 klientů ze zkoumaného vzorku se dopustilo majetkového trestného činu, což z celkového počtu 87 zkoumaných vzorků představuje 62%.

Předpoklad č. 4

Lze předpokládat, že 60% klientů ze zkoumaného vzorku v minulosti experimentovalo s psychoaktivní látkou.

Předpoklad č. 4 se potvrdil (graf č. 22 a graf č. 23) neboť 62 klientů ze zkoumaného vzorku se během spolupráce s kurátorkou pro mládež přiznalo k užití psychoaktivní látky. Tento počet představuje 71% z celkového množství zkoumaného vzorku.

Předpoklad č. 5

Lze předpokládat, že 90% klientů ze zkoumaného vzorku, kteří experimentovali s psychoaktivní látkou, měli v minulosti zkušenost se zneužíváním alkoholu.

Předpoklad č. 5 se potvrdil (graf č. 26 a 27), k užití psychoaktivní látky se během spolupráce přiznalo celkem 62 klientů ze zkoumaného vzorku. K užití alkoholu se doznalo celkem 61 klientů ze zkoumaného vzorku, což při celkovém počtu 62 klientů tvoří téměř 100%.

Předpoklad č. 6

Lze předpokládat, že u 10% klientů ze zkoumaném vzorku bude přímá souvislost mezi užíváním drog a pácháním trestné činnosti.

Předpoklad č. 6 se potvrdil graf č. 23 ukazuje, že 71% klientů se během spolupráce přiznalo k užití psychoaktivní látky. Z grafu č. 32 a č. 33 vyplývá, že z celkového počtu 87 klientů ze zkoumaného vzorku se přiznalo k tomu, že užití psychoaktivní látky mělo vliv na spáchání trestné činnosti 9 klientů, což tvoří přesně 10%. Jako důvod z těchto 9 zkoumaných vzorků uvedli 3 klienti omezené ovládací schopnosti pod vlivem dané látky, zbylých 6 jako důvod uvedlo snahu obstarat si finanční hotovost (graf č. 34).

4 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá drogovou problematikou mladistvých delikventů, kteří páchali trestnou činností na území Úřadu městské části Praha 10.

V teoretické části je pojednáno o psychoaktivních látkách. Je zde popsána drogová závislost a jednotlivé typy závislosti. Podrobně jsou popsány typické projevy užívání různých psychoaktivních látek. Tyto látky jsou rozděleny do různých kategorií. Uvedeny jsou i psychické a somatické důsledky abúzu nealkoholových látek. Další část se týká alkoholových drog, a to fází vývoje vzniku závislosti na alkoholu. Další kapitola je věnována psychickým a somatickým poruchám, které jsou způsobené dlouhodobým užíváním alkoholu. Poslední kapitola týkající se drogové problematiky je věnována specifickým účinkům návykových látek na děti a dospívající.

Další část je věnována mladistvým delikventům. Jsou zde popsány příčiny vzniku kriminálního chování. Následuje kapitola zabývající se psychickými charakteristikami, které mohou být přítomny u pachatelů trestných činů. Poslední kapitola této části se věnuje výkonu trestu odnětí svobody u mladistvých delikventů.

Praktická část bakalářské práce se zabývala zkoumáním spisové dokumentace, jehož cílem bylo zjistit míru přímé souvislosti užívání drog s pácháním trestné činnosti mladistvých na území Úřadu městské části Praha 10 za období let 2003 až 2008. Pouze 1 předpoklad ze 6 předem stanovených nebyl potvrzen.

V oblasti teorie byla přínosem práce snaha o ucelený a komplexní pohled jak na drogovou problematiku, tak na problematiku mladistvých delikventů. Obě části jsou pro potřeby bakalářské práce a její cíl nepostradatelné.

V oblasti praktické části bakalářské práce bylo zjištěno, že trestná činnost mladistvých na území Úřadu městské části Praha 10 je zastoupena především

mužskou částí populace. Jde především o majetkovou trestnou činnost. Dále bylo zjištěno, že 75% klientů ze zkoumaného vzorku pochází z neúplné rodiny. 71% klientů ze zkoumaného vzorku již v minulosti požila psychoaktivní látku, kdy nejvíce zastoupen byl alkohol. Nejdůležitějším zjištěním bylo, že přímá souvislost mezi užitím psychoaktivní látky a páčáním trestné činnosti u zkoumaného vzorku dosahuje 10%.

Získaná data však nemůžeme generalizovat, neboť jsme je získali za období let 2003 – 2008 na území Úřadu městské části Praha 10, a proto odpovídají pouze místním podmínkám, nelze je považovat za celorepublikově platné.

5 NÁVRHY OPATŘENÍ

Z provedené analýzy získaných dat vyplývají pro praktické využití tato navrhovaná opatření:

- Oblast protidrogové prevence je nutné zaměřit především na děti a mládež, aby tak ubylo uživatelů psychoaktivních látek mezi nízkou věkovou skupinou obyvatel, z kterých se postupem času stanou dospělí uživatelé psychoaktivních látek. Je nutné prevenci provádět jak na středních, tak na základních školách, neboť už zde se žáci setkávají s psychoaktivní látkou.
- Prevence týkající se všech věkových skupin by měly být demonstrovány uživateli drog, kteří zprostředkují svoji vlastní zkušenost. Na příkladech těchto lidí je jasně prokazatelné, jaký dopad mají psychoaktivní látky na život jedince.
- Dále je potřebná úzká spolupráce organizací pracujících s mladistvými delikventy, jde především o soud, probační a mediační službu a kurátorku pro mládež. Tato spolupráce napomáhá k zachycení problému uživatelů psychoaktivních látek včas. Jedná se však o velmi časově náročnou činnost.
- Dalším důvodem k zamyšlení je v poslední době často diskutovaná otázka distribuce léků, které slouží k výrobě psychoaktivních látek. Omezení, která byla v platnosti byla již zrušena, a tak výroba psychoaktivních látek opět stoupá. Toto je však otázka, kterou mohou řešit pouze politikové naší země.
- Prevence u mladistvých by měla být také zaměřena na informovanost o důsledcích protiprávního činu mladistvého. Vhodné by bylo tuto prevenci provádět na základních i středních školách. Zajišťovat by ji měli především kurátoři pro mládež a pracovníci probační a mediační služby.

- Vzhledem k tomu, že 75% klientů našeho zkoumaného vzorku pochází z neúplné rodiny, je třeba prevenci zaměřit na rodinu obecně. Správné fungování rodinných vztahů je pro správný vývoj dítěte či mladistvého velice důležité. Tuto činnost by měli převzít pracovníci rodinných poraden, kteří s touto problematikou mají bohaté zkušenosti.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ČERNÍKOVÁ, Vratislava. 2005. *Sociální ochrana: kriminologický pohled na terciární prevenci*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky. ISBN 80-7251-207-2
- KALINA, Karel a kol. 2003. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6
- KALINA, Karel a kol. 2003. *Drogy a drogové závislosti 2: mezioborový přístup*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6
- MARHOUNOVÁ, Jana - NEŠPOR, Karel. 1995. *Alkoholici, feťáci a gambleři*. Vyd. 1. Praha: Empatie. ISBN 80-901618-9-8
- MATOUŠEK, Oldřich - KROFTOVÁ, Andrea. 1998. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X
- NEŠPOR, Karel - CSÉMY, Ladislav. 1997. *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat*. Vyd. 4. Praha: BESIP.
- NEŠPOR, Karel. 1997. *Jak poznat účinky drog a jaká mají rizika: určeno rodičům a pedagogům*. Vyd. 1. Praha: Státní zdravotní ústav. ISBN 80-7071-079-9
- NEŠPOR, Karel. 2003. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-831-7
- NEŠPOR, Karel. 2000. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-432-X
- NOŽINA, Miroslav. 1997. *Svět drog v Čechách*. Vyd. 1. Praha: Koniasch Latin Press. ISBN 80-85917-36-X
- SOCHŮREK, Jan. 2009. *Úvod do sociální patologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-448-1

- ŠTÁBLOVÁ, Renata a kol. 1999. *Drogy, kriminalita a prevence*. Vyd. 2. Praha: Policejní akademie České republiky. ISBN 80-7251-018-5
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2003. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby 2. díl*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 80-7083-703-9
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4
- ZOUBKOVÁ, Ivana - NIKL, Jaroslav - ČERNÍKOVÁ, Vratislava. 2001. *Kriminalita mládeže*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky. ISBN 80-7251-070-3

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Záznamový arch

Záznamový arch - Drogy a kriminalita mládeže

1. Obecné údaje o klientovi

Pohlaví klienta: ☒ muž
 ☐ žena

Rok, kdy byla zahájena spolupráce:

Věk klienta v době zahájení spolupráce:

Jednalo se o trestný čin: ☐ Majetkový
 ☐ Násilný
 ☐ Trestná činnost týkající se prodeje nebo držení
omamných a psychotropních látek
 ☐ Jiný

Klient: ☐ Dosud nebyl v evidenci kurátorky pro mládež
 ☐ Byl v evidenci kurátorky pro mládež

Rodina klienta: ☒ Nebyla v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí
 ☐ Byla v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí

2. Klientovo zázemí a zaměstnání

1. Zázemí klienta v době navázání spolupráce:

- a) úplná rodina
- b) neúplná rodina
- c) náhradní rodinná péče

2. V době zahájení spolupráce klient byl:

- a) student (ZŠ, SŠ)
- b) výdělečně činný
- c) nezaměstnaný

3. Spolupráce s kurátorkou pro mládež

3. Spolupráce klienta s kurátorkou pro mládež:

- a) domlouvá si termíny, které respektuje a dodržuje je
- b) kontakt udržuje, ale vyskytují se zde nedostatky
- c) neudržuje pravidelný kontakt

4. Zájem zákonných zástupců o řešení klientovi situace

- a) o klientovu situaci projevovali zájem
- b) o klientovu situaci nejevili velký zájem
- c) o klientovu situaci nejevili žádný zájem

5. Drogová problematika klienta

6. Klient v době spáchání protiprávního činu byl pod vlivem psychoaktivní látky:

- a) Ano
- b) Ne

Byl pod vlivem: _____

7. Klient se během spolupráce přiznal k užití psychoaktivní látky:

- a) ano
- b) ne

8. Dle vyjádření klienta šlo o:

- a) jednorázové vyzkoušení
- b) vícečetné užití
- c) pravidelné užívání

9. Užitá psychoaktivní látka spadala do kategorie:

- a) alkoholové látky
- b) nealkoholové látky

V případě nealkoholových psychoaktivních látek se jednalo o:

- a) kanabinoidy
- b) opioidy
- c) sedativa, hypnotika a analgetika
- d) stimulancia
- e) halucinogeny
- f) organická rozpouštědla

10. K užití látky došlo následujícím způsobem:

- a) kouřením
- b) nitrožilně
- c) požitím
- d) čicháním

11. Měla pschoaktivní látka nějaký vliv na spáchání protiprávního jednání:

☐ ano ☐ ne

O jaký vliv šlo:

- a) snaha obstarat si finanční hotovost
- b) omezené ovládací schopnosti pod vlivem dané látky